

A KEGYES-TANÍTÓRENDIEK

VEZETÉSE ALATT ÁLLÓ

SZEGEDI VÁROSI FŐGYMNASIUM

ÉRTESÍTŐJE

AZ 1880—81. TANÉVRŐL.

KÖZZÉTESZI

MAGYAR GÁBOR

IGAZGATÓ.

SZEGED 1881.

BURGER GUSZTÁV KÖNYV- ÉS KÖNYOMDÁJÁBÓL.

A KEGYES-TANÍTÓRENDEK

VEZETÉSE ALATT ÁLLÓ

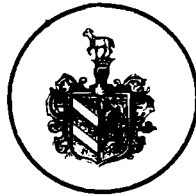
SZEGEDI VÁROSI FŐGYMNASIUM
ÉRTESÍTŐJE

AZ 1880—81. TANÉVRŐL.

KÖZZÉTESZI

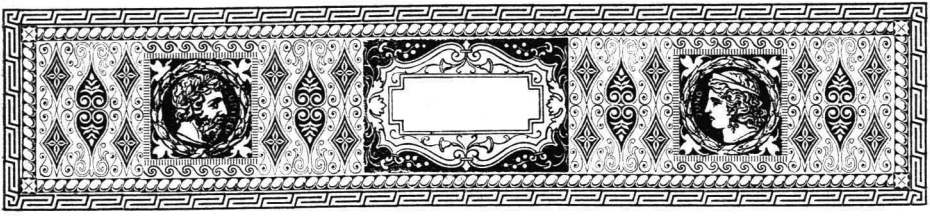
MAGYAR GÁBOR

IGAZGATÓ.

SZEGED 1881.

BURGER GUSZTÁV KÖNYV- ÉS KÖNYOMDÁJÁBÓL.

Az ókori mythusok magyarázásának rövid története.

Elmének legyen szeplőtlen és tudjon maga
fölé emelkedni, különben be kell szemünket
zárni és ajkainkat fogni az istenség jelenlétében.

Müller Miksa.

természettudomány és nyelvészet, mint tudomány, egy; bár kutatásainknak alakja (a bűvárlat módszere és eszközei), anyaga (a bűvárlat tárgya) szerint világosan elütnek egymástól, végcéljokban egyre törekszenek: az emberi nem fejlődés-történetének kimutatására.

Bleek, a Cap-városi nagy könyvtárnak tudós igazgatója, nem helyesli ugyan, hogy a nyelvészetet a természettudományok körébe sorozzák, mégis, a tudomány mindkét ágának ugyanazon tárgya lévén, ha a természettudomány legfőbb főladata az emberi természet képződését, a philológiának főladata pedig annak további különböző fejlődését kutatni, — magától értetődik, hogy a tulajdonképen egy cél felé — bár különböző módon — tartó két tudomány közül egyik vagy másiknak egyoldalú gyakorlása csakis tévútra vezethet. Mind-egyik a másiknak nemcsak eredményein, hanem módszerén is okulhat.¹

Nyelvészetnél kétféle munkafelosztás van. A természettudós szolgáltatja akár a geologia-, akár physiológiából származtatva a természeti törvényeket, melyek magyarázatra szorulnak; a nyelvész pedig rendelkezésére bocsátja annak a történelmi úton nyert anyagot. Egymás megértése nélkül a munka nem sikerülhet.

Igy a geológiából tanulja az emberiség elmúlt éveit.

1856-ban, Düsseldorf közelében, Neandervölgyben talált emberi csontváz korát 100 ezer évre teszik a geologusok; mert a legkisebb számítás szerint annyi idő kellett ama köréteg képzésére, mely azt takarta.

A Mississipp deltájának régiségét 100 ezer évre, a Sonne-völgy képződését szintén ennyire becsülik. Az előbbi deltájában tíz egymásután alakult ciprus-erdőség van eltemetve. Még a negyedik rétegben, 16 láb mélységben, dr. Douler emberi maradványokra akad, melyeket 50 ezer évesnek tart.

¹ V. ö. *P. Teurewh E.* Latin mondattan. Egyet. előad. ny.

Svájcban, a Tinier folyam deltájának átmetszésében 3 termőrétegre bukkantak; 19 láb mélységben emberi csont, cserép, hamu találtatott. A thielei hídnál levő tavi lakás ugyanily számítás szerint 6750 éves.

Az emberi nem régiségére mutat azon tény is, hogy a Krisztus előtti XV. századból való egyiptomi emlékeken már a maihoz egészen hasonló szerecsent s egyéb európai és ázsiai nemzetek képviselőit látjuk leábrázolva. Mennyi idő előtt voltak e race-ok kialakulva és megszilárdulva, olyan kérdés, melyre a geologia sem felelhet határozott számokkal.¹

Az összehasonlító nyelvészetnek azon állítása, hogy ama nyelvtörzs, melyhez a német, szláv, görög, sat. tartozik, több mint 40 ezer éves, aligha fog ezek után nevetséges agyrémnek feltűnni. „So würden wir also eine Zeit von mindestens vierzentausend Jahren für erforderlich halten für die Entwicklung des sprachlichen Lebens von seinen ersten Anfängen bis zur Gegenwart“, mondja *Schwicher*,² jóllehet ő a legeslegrövidebb időt s kedvező fejlődésmenetet tekintette.

Még többet tanulhat a nyelvész az élettantól (physiologia).

Ez tanítja, mi különbség van az állati hang és az articulált hang között; a magán- és mássalhangzók mint képződnek beszéd-szerveinkben; mi okozza, hogy némely hang egymással épen nem fér meg, s egyik a másikat módosítja (s és d, b és t, k és g); ez mutatja, hogy a szónyomozás (etymologia) hangtanon alapszik, mely csak akkor ér valamit, ha a természet törvényeivel egyez, s végre ez fürkészte ki, hogy a lélek székhelye egyedül az agy, s hogy az agy egyedüli organuma a gondolkozásnak és minden magasabb szellemi működésnek.

S a mi legfontosabb nyelvészekre nézve, magának a nyelvnek eredete, csakis a természettudománynak magasabb fokú fejlődésétől várja végleges megoldását.

Tudományosan fejtegető nézetet alig hallottunk e tárgyról még pár évtized előtt, habár a phylologusok századokon át foglalkoztak a kérdés megoldásával.

1868-ban megjelent *Geiger I. Ursprung u. Entwicklung der menschlichen Sprache u. Vernunft* cz. munkája oly széles tudományosságot fejt ki s oly meggyőzőleg beszél e rendkívül érdekes tárgyról, hogy érvei előtt meg kell hajolnunk, midőn a nyelv keletkezésének kérdését történetinek állítja. Legszebben a mellett érvel, hogy a nyelv természeti productum, az ember készen nem kapta, vele együtt keletkezett, s valamint az embernek, úgy a nyelvnek is meg van a maga története.

Hasonló szellemben ír *Müller Miksa* is: „Das älteste Kunstwerk, das vom Menschengenoste geschaffen worden, älter als irgend ein literarisches Dokument, älter selbst das erste Geflüster der Tradition, die menschliche Sprache, bildet eine ununterbrochene Kette vom ersten Morgenrauen der Geschichte an bis auf unseren Zeiten Die Sprachbildung, die Zusammensetzung, die allmälige Unterscheidung der Bedeutungen, die systematische Ausarbeitung der grammatischen Formen; all das Schaffen, welches wir noch immer unter

¹ *Sir John Lubbock*. Történelem előtti idők. Ford. Öreg J.

² *Die Deutsche Sprache*. 42. l.

der Oberfläche unserer eigenen Sprache wahrnehmen können, bezeugt die uranfängliche Gegenwart eines veünftigen Geistes, eines Künstlers, mindestens eben so gross als s in Werk.“¹

Az emberi nyelvnek ily magasztos fölfogásával találkozunk a nagy állambölcész, szónok és költő, *b. Eötvös Főzsefnél* is: Mentől több nyelvet hasonlítunk össze, annál inkább meggyőződünk, hogy a nyelvrokonság, mely szerint a nyelvcsaládok osztályoztattak, sokkal tovább terjed, mint gondoltuk. A nyelvészet haladása annak belátásához fog vezetni, hogy valamennyi emberi nyelv közt bizonyos rokonság létezik. Mert, ha a nyelvek között létező hasonlatosságot nem azon tény bizonyításának vesszük, hogy az egész emberiség egy pártól származik, s a közös nyelvet revelationnak köszöni, akkor a nyelv eredetét az emberi nemnek azon természetes ösztönében kell keresnünk, melynél fogva eszméink közlésére késztetünk; minthogy pedig azon eszközök, melyeket a természet ezen ösztön kielégítésére adott, minden embernél, bármely fajhoz tartozzék, hasonló, igen természetes, hogy ugyanazon ösztön, melyeket csak ugyanazon eszközökkel elégíthetünk ki, hasonló eredményhez vezetett.“² És bizonyítja a következő lapokon, hogy a civilizálatlan népek nyelvei ép oly közel állanak egymáshoz, mint életmódjuk, s tagadja, hogy az emberiség magasabb vagy alsóbb fajokra szakad s az emberi nem egységének, mely egész civilizációnk talpköve, nagyobb bizonyítványát nem keresi, mint a nyelvek őrokonságát.

A bölcész és régiségbúvár éles szeme a messze távolban fölleli nemünk történetében azt a magot, melyben a turáni, árja és sémi nyelvek csirái foglaltattak.

Mikor még nyelvтанokról nem álmodtak; mikor e fogalom: nemzetiség alakítva sem volt; az egyszerű élet kezdetleges ismereteit, szükségleteit kevés szóval fejezhették ki, személyes névmás, néhány számnév, módosulást jelentő szócska s pusztá tárgynév elegendő volt a szellemi élet visszatükrözésére, — ezen ősidőt szóalkotó (rhematicus) korszaknak nevezhetjük.

Nyelvét az emberiség kised korának nem ismerjük, reánk csak egyes darabkáiban, néhány szógyökben maradt. „Doch wenn der Alterthumsforscher ein Ueberbleibsel jener frühen Zeiten erspäht, so greift er eben desswegen danach mit all der Begier eines Biographen, der unerwarteter Weise einige Papierschnitzel findet, worauf sein Held in seiner Kindheit geschrieben — ganz er selbst, noch ehe die Schatten des Lebens sich auf seiner Stirn gelagert hatten. In welcher Sprache es auch immer geschrieben sein mag, jede Zeile, jedes Wort ist willkommen, das den Stempel der jungen Tage des Menschen geschlechtes trägt. In unsern Museen sammeln wir das rohe Spielzeug der Knabenjahre unsers Helden und versuchen, aus ihren kolossalen Zügen die Gedanken des Geistes zu errathen, die er einst zurückstrahlte.“³

Erre következett a második korszak, melyben már két olyan nyelvcsalád volt, melyek szülőanyái lettek egyrésről a sémi és árja, másrésről az uráni nyelveknek. Kamcsatkától Pyrénéig, Jóremény-

¹ Essays. II. k. Vergleichende Mythologie. 7. 8. l.

² Gondolatok. 165. s köv. l.

³ Müller M. f. i. m. 7. l.

fokától a lappokig nincs nyelv, szójárás, mely e két nagy család valamelyikéhez ne tartoznék. Ezen időt szójárásalkotó (dialecticus) korszaknak jelöljük.

A történelmi időt megelőzőleg még egy korszak lép előtérbe, melynek megértése a legnehezebb s megingatja hitünket, hogy az emberi szellemnek szabályszerű fejlődése lehetett.

Tiszta fogalmat szerezhetünk a nyelv eredete-, nyelvtani fejlődése-, hajlító s ragozó osztályba sorozásáról, nyelvcsaládok- és szójárásokról; ismerhetjük a történelemből az ősök legelső politikai életét, törvényeik és erkölcsi szabványaik megállapítását, sőt még nemzeti vallásuk és költészetük kezdetét is: de e két korszak között van egy olyan hézag, melyet eddig a bölcsészetnek nem sikerült áthidalni.

Ez a mondai (mythicus) korszak.

Honnan keletkeztek e mesék, melyek az ókori népség vallási, politikai és társadalmi életébe oly mélyen benyomódtak; mesék, görög, ind, perzsa, latin, szláv, német ég alatt egykép föllehetők? Volt az emberi szellemnek egy őrült időszaka, hogy India déli csúcsától föl Izland szigetéig ugyanazon képtelenségek- vagy képes beszédekben gyönyörködjék, melyek jórészen egymásnak, nagyobbára minden vallási s erkölcsi fogalomnak ellentmondanak, s melyek jelentését magok e mythusgyűjtők és regélők sem érték már pár századdal keletkezésük után? Olyan kérdések ezek, melyekre csaknem három ezredév óta hiába vártunk kielégítő feleletet.

Mintha Pandora szelenczéből szálltak volna századokon át e mythusok magyarzásai, ki vallást, erkölcsöt, ki csillagászatot, vegyészetet, meteorhullást, ki meg az egész természet tárgyainak és tünevényeinek személyesítését látta bennök. Egyiknek szójáték, másinak bölcsészeti eszmék megtestesítése volt. Az revelatio folytatásának tartotta, ez pedig költészetnek. Itt az emberi szellem ékkövének, amott szégyenfoltjának nevezetik.

Ennyi ellentmondás után csak egy bizonyos, hogy a szelenczében bennmaradt még a remény, miszerint egykor az emberiség e homályos korszakát is be fogja világítani az összehasonlító nyelvtudomány vezérfáklyája.

Lássuk tehát közelebről a mythus jelentését s aztán magyarázásának rövid történetét.

*

A mythus (*μῦθος*, magyar nyelven: elbeszélés, monda, rege, hitrege, vagy *Molnár Albert* szótáraként kofabeszéd) jelentménye a görög irodalomban változás alá esett.

Az őskorban nem lön hozzácsatolva a mese fogalma. *Μῦθον τε ῥητιῆρ ἔμειναι προκητιῆρά τε ἔργων.* (II. IX. 443. v.) s még más nyolcz helyen szót jelent ellentétben a tettekkel.

Homérrnál mindig beszéd, szó érteményben használtatik.

Telemach az Odysseában (I. 358, II. 314, XII. 450, 453) szónak nevezi a mythuszt. *Μῦθος δ' ἄνδρεςσαι μίλησαι.* De már Pindar különbséget tesz az igaz beszéd *λόγος* és költött között *μῦθος*. (Olympia I. 44, 45; Nemea VII. 23, VIII. 33.). *Plato* Phaedonban (61) ép így használja: *τὸν ποιητὴν δοῦν ποιεῖν μῦθους, ἀλλ' οὐ λόγους.*

S ez időtől kezdve minden elbeszélést a nem történelmi, homályos őskorból, mely istenek vagy hősökről szólt, mythusnak neveztek.

Költők énekelték a mondákat s azért minden költőileg előadott történetnek is mythus lett a neve. A miből önkényt következik, hogy nem minden mythusnak kell koholmánynak, mesének lennie, hanem hogy sokszor a magva igaz lehet, melyet azonban a költők képzeleti alakba öltöztettek.¹

Müller Ottfr. szerint „mit a görög tudósok mythusnak hínak (Apollodor Bibliotheca, Dionysius *κύκλος μυθικός*), rendesen a történelem előtti egyének tetteire vonatkozó elbeszélések.“

Ujabb külső, alaki meghatározások szerint *μῦθος* minden csodás elbeszélés, melynek központja az istenség; monda pedig, melynek tárgya történeti helyen, tettdús, kiváló egyén. Mythus istenekről, monda emberekről szól.

Belső vagy lényegi meghatározás szerint alatta a pogány, nemzeti vallás dogmáit értik legtöbben, vagyis oly elbeszélésnek tartják, melyben az isten felől való hit összérűen (concrete), részleteiben kifejtetik és érthetővé tételik, ellentétben a kereszténység általában elvont (abstract) hitelveivel.

Alaki lényege tehát az elbeszélés, tárgyi, hogy isten jellemét emberekhez mérve alanyilag (subjective) tárja elénk.

De különbözik a mythus a mesétől is; mert ez az egyéni élet körében meghatározatlan személy vagy tárgy körüli monda; míg amabban az alany alkot magának tárgyáról képzelmet.

A *μῦθος* és *λόγος* összekapcsolásából származó mythologia azon tan, mely a hajdankori mondákat és regéket tudományos rendszerben adja elő.

A mythusokat úgy szokták osztályozni mint az érmekeket: arany-, ezüst- és rézfajtaúakra; istenek, hősök és emberekre.

A mythus lényegesen különbözik a mai értelemben vett vallástól; bár nem tagadhatjuk, hogy bizonyos fokban a görögök vallásához is tartozott. E szónak: vallás (religio), mint legtöbb szónak, saját történelme van; növekedett, változott ez minden századdal s épen nem jelenthette azt se a görögöknél, se az indusoknál, az mit nálunk jelent. Sőt meg is különböztették a nemzeti vagy hagyományos és egyéni vagy szerzett vallást. Az előbbieket, mint a nyelvek, magoktól szülemlettek, történelmi kezdet, ismeretes alapító vagy tekintélyvel bíró szent könyv nélkül; mert pl. a görögöknél az Ilias, vagy a rómaiaknál az Aeneis soha sem birt a biblia tekintélyével; az utóbbiakat történelmi egyének alapították rendesen az ő, hagyományos rendszerek ellenébe, s mindenkor írott szent könyv tekintélyén épülnek.

Xenophanes (460 k. Kr. e.) Athén piaczn merészen tagadta minden mythosi istenség létezését s nyilván kifejezte az egy istenben való hitet, „ki se formára, se gondolkozásra nem hasonló emberhez“, és semmi bántódása nem volt tisztességes meggyőződése kimondásáért. *Platót* sem büntették hitelenségeért, s bár mint mestere, *Socrates*, az Athenben akkor uralgó párt üldözése alá esett, politikai s nem theologiai okoknak tulajdonítható.

Ezek mellett voltak tudós görög férfiak, kik isteneik és hőseik mondáit betűszerinti értelemben vették.

Aristoteles, mint előtte és utána minden bölcsész a legujabb korig, utalt a mythusok alatt rejtező értelemre, midőn világosan mondja:

¹ L. *Tély* J. A class. phil. encyclopaediája. 94. l.

„Az ősrégi népek hagyták emlékezetbe utódaiknak, mythusok alakjában, hogy ezek (a világ alapelemei) istenek, és hogy isteni erő fogja át a természet egész mindenségét. A többi mesésen adták hozzá oly czélből, hogy az emberekben vallási meggyőződést szerezzenek és ezt a törvények vagy más érdekek fönntartására fölhasználják. Ekkép beszélnek, hogy isteneknek emberi formái vannak és hogy hasonlók némely más élő valókhoz; mondanak más ehez hasonlókat és ezekből folyókat. Ha e mesékből kiválasztjuk és fönntartjuk azt az első tételt, hogy ők az első lételemeket isteneknek hitték, azt kell hinnünk, hogy azt istenileg mondták és hogy, míg minden emberi bölcselem oly sokszor föltaláltatott s ismét oly sokszor elenyészett: e nézetek, mint őskori töredékek, maig fönntmaradtak. Csak ennyi világos nekünk atyáink véleményéből s abból, a mi legrégibb őseinktől maradt át.“¹

Habár Görögország nem egy kitünő elméje kívánta a mythusoknak akár physikai, akár metaphysikai magyarázását, s azóta századokon át hangyaszorgalommal gyűjtötték, fejtegették a mythusokat; mégis az összehasonlító mythologia tanulmányozóinak maradt fönnt, úgy látszik, hogy jóval többet és tisztábban lássanak, mint a mi Homér és Hesiodusnál az istenek- és hősökről elmondott.

Mythustanulmánynál hármaz a föladat: gyűjtés, magyarázás és rendezés. Az első nagyobbára be van fejezve, míg a két utóbbinak csak kezdetén vagyunk, jöllehet már a régi görögök voltak e téren úttörőink.

De, ha annyi időn keresztül napjainkig nem tudták és nem tudják a mythusok jelentményét fölfedezni, — kérhetőné valaki — mit törődjünk mi velük? Miért tanulja az ember az őstörténelmet, miért törekszik az ókori nyelveket elsajátítani? Mi készíti az eddig el nem olvasott hyerogliphek kibetűzésére? Mi lehel beléjük az érdeket, hogy nemcsak Róma és Athén irodalmáért buzognak, hanem az ősi indusok, perzsák, aegyptusok és babilonokért is? Lehetséges az, hogy a vad népek sokszor gyermekes, többször visszataszító mondáinak megértésére annyi gondot, kitartást szentelnek? Mi üzne minket a terhes élet mellett üres óráinkat egy oly tanulmánynak fölláldozni, mely látszatra kevésbé vonzó, haszontalannak tűnik föl, ha csak nem ama szent meggyőződés, hogy tudni akarjuk nemcsak azt, *mi az ember*, de azt is, *mi volt az ember*. A delphi jósdá fölirata: ismerd meg tenmagadat, még nem ment teljesedésbe.

Ha a geologia iparkodik világot vetni milliók kérdésére: honnan jöttünk, hová megyünk, mint, meddig és mióta éltek őseink; nem ép oly érdekes-e bölcsészetiileg kutatni, hogy éreztek, gondolkoztak ezredek előtt azok, kik talán ugyanezen kérdéssel rég letűnt századokat ostromoltak?

Kié volt az elfojtott sóhajtas,
Mi üvölt, sir e vad rohanatban,
Ki dörömböl az ég boltozatján,
Mi zokog, mint malom a pokolban?
Hulló angyal, tört szív, örült lélek,
Vert hadak, vagy vakmerő remények?...
Mintha újra hallanók a pusztán
A lázadt ember vad keserveit,

¹ Müller M. A mythologia bölcselme. Budapesti Szemle 1874. 7. k. 65. l.

Gyilkos testvér botja zuhanását,
S az első árvák sirbeszédeit,
A keselynek szárnycsattogását,
Prometheusz halhatatlan kinját¹

S „lesz még egyszer ünnep a világon“, erős hitünk ezt súgja, midőn az istenség parányi atomja, az emberi lélek, a fejlett természettudomány s összehasonlító nyelvészet karjain rámutat azon időpontra és helyre, mikor és hol nemünknek bölcsője rengett s honnan fakadtak a szent hagyományok örökzöld levelei!

És itt beszámolok azzal is, midőn mythusokról van szó, miért van legtöbbször a görögöké említve. Ha a mythusok a természeti tünemények személyesítései, lehet-e szebb, változatosabb, gazdagabb s apró államaiban függetlenebb ország a régi Hellasnál? Körülvéve három oldalról tengertől, mely számos biztos kikötőt nyújt; örökzöld, halmos hegyei fölött a ködös, hólepett Olymp tekint el; völgyeiben számtalan folyó öntözi a dús vetéseket; dombjain a myrtus s gránátfák alatt legelésző nyájak, melyek fölé a mindig derült kék ég borul. „Dass ein Land so reich an Berg und Thal, an Meerausblicken, Vorgebirgen, vielförmig gezeichneten Küsten, unter solchem Himmel die Phantasie nährt und so eine poetische Theologie entsteht, wie Agathias das Heidenthum nennt, ist nicht zu verwundern.“² A sok apró állam tájszólásaival, helyi mondáival, függetlenség szeretetével élénk képzelme s költészeti ösztönével oly mythuskört teremtett Hellasnak, melyhez fogható nincs az egész világirodalomban. *Homerja* sincs egy nemzetnek sem, ki azokat összegyűjtötte vagy alakította volna.

A rómaiaknál nem találunk mondaköltészetet és inkább practicusan foglalkoztak a görögöktől kölcsönzött mythusokkal, a mennyiben vallási és társadalmi életükre szükségesnek tartották; míg Krisztus utáni időben a rómaiak sem hittek többé benne ép úgy, mint a görögök. „Rudis fuit priscorum vita atque sine literis: non minus tamen ingeniosam fuisse in illis observationem apparebit, quam nunc esse rationem.“³

Kútforrásai a mythusok megismerésének a különféle kifejlett alakok és állapotokban:

1. a) A görög és római remekírók, főképen a bölcsészeti, vallásos és költészeti tárgyakkal foglalkozók, mint *Homer*, *Hesiod*, *Pindar*, *Aeschilos*; a latinoknál *Cicero* (De nat. deor. libr. III.) *P. Ovidius N.* (Metamorph. libr. XV.)

b) Régi mythus írók, illetőleg gyűjtők. *Apollodor* (a stoicus 145. Kr. e.) *Βιβλιοθήκη* című munkája a classicus hajdankorból legjobb.

Konon Διηγήσεις munkájában 50 mythusi elbeszéléssel.

Hephaestion. Hat kötet mythusi esemény leírással.

Továbbá: *Parthenius*, *Antonius Liberalis*, *Palaephatos*, *Heraclides*, *Sallustius*, *Anonymus*, *Phurnutus*, *Fulgentius*, *Lutatius Placidus*, *Albericus*, *Apuleius*, *Tertullian*, *Hyginus*, sz. *Agoston*, stb.⁴

¹ *Vörösmarty M.* Minden munkái. II. k. 273. l.

² *Welcker F. G.* Griechische Götterlehre. I. k. 42. l.

³ *Plinius* XVIII. 69. 3.

⁴ V. ö. *Au. Boeck* Encycl. u. Methodologie d. ph. W. 541. s. k. l. *J. J. Eschenburg* Handbuch d. a. cl. Literatur 212. s. k. l.

c) A régi grammatikák és scholionok. (E nevezet alatt a class. írók könyveinek széleire tett jegyzeteket értjük, melyek régi költők elbeszéléseinek összevetését, nép és helyi mondákat tartalmaztak. E nemben legtekintélyesebbek *Pausanias* scholionjai, melyek a helyi mondák egy részét őrizték meg az utókornak)

2. A műemlékek, melyek fölvilágosítást nyújtanak a mythusi alakok felől. Ilyenek: szobrok, képek, pénzek, érmek, gyűrűk, karpereczek és fejdíszek.

3. Idegen népek regéi, meséi és mondái, melyek az összehasonlító mythológiában megbecsülhetlen világot vetnek a kétes és homályos helyekre.

*

A mythusok magyarázásának története három korszakra oszlik. Ókorra Kr. e. mintegy 1000 évtől Konstantinápoly bukásáig, Kr. u. 1453. Ettől 1785-ig középkorra, s innen kezdve napjainkig terjed az újkor.

I. Az ókor három korszakot foglal magában:

a) Egyes elszórt kísérletek a mythusok fejlesztése, terjesztése és megértésére. A napot, holdat és csillagokat, az éj és nappal váltakozásait, az évszakok rendét, az évek visszafordulását költők és bölcsészek egyképen személyesíték képzeletökben. *Epicharmos*, Pythagoras tanítványa, megtagadta Homer isteneit s állítá, hogy az istenek voltaképen semmi mások, mint szél, víz, föld, nap, tűz és csillagok. *Empedocles* 4 eleméből Zeus a tűz, Here a levegő, Aidoneus a föld és Nestis a víz. *Anaximenes* levegője, *Heracitus* tüze, *Anaxagoras* elméje (ἰσῆς) mind azonosítva lett Zeussal, vagy az Olymp többi isteneivel. Sőt ez utóbbi bölcsész tanítványa, *Metrodoros* kétségbe vonta már, (430. körül Kr. e.), hogy a trójai háboru hősei Hektor, Achilles, Agamemnon emberi fejedelmek lettek volna, — személyeiket különböző physikai egyesülések s hatásoknak tulajdonította, — s a felőlük szálló mondákat, kalandokat úgy tekintette, mint természeti tényeket az allegoria finom leplébe burkolva.¹

Szóval, ha a bölcsészek, rhetorok és sophisták a költeményekben előforduló sok mythus képtelenségén nem tudtak eligazodni, a legrégebb korban allegorikai magyarázathoz menekültek, mely háromféle volt: történelmi, természettani és erkölcsi.

Igy *Hecataeus* (Kr. e. 520 k.) vitatta, hogy a Cerberus-monda (alvilág kutyája) Taenarion hegyén levő mérges kígyótól vette eredetét, melynek harapásától az emberek rögtön meghaltak.

Herodor (515. Kr. e.) irta Prometheusról, hogy a scythák királya volt s mivel a Sas nevű folyam kiöntése miatt alattvalóinak élelmet nem adhatott, általuk bilincsekbe veretett. Heracles (mai magyarázat szerint = a nap sugarai) tengerbe terelé a folyót, vagy a monda szerint megölte a Sast és Prometheust bilincseiből föloldá.²

Dionysios Argost azért mondja százszeműnek, mivel ragyás, vagy babos képű volt.

Az erkölcsi magyarázat az egyes istenségeket elvont fogalmakká tette s a néphit isteneit csak olyan eszméknek tartották, melyeket a

¹ V. ö. Müller M. Myth. bölc. 65., 66. l.

² Müller O. Frag. hist. graec. II. k. 32. s. k. l.

hajdankor költői személyesítettek. Már Platónál olvassuk, hogy Homer magyarazói közül sokan Minerva alatt ész, értelmet véltek rejleni.¹

Cicero a stoicusok ezen eljárásának okát is adja: „ut etiam veterimi poëtae, qui haec ne suspicati quidem sunt, Stoici fuisse videantur.“²

b) Kr. e. mintegy 300 évtől a római birodalom bukásáig, Kr. u. 476-ig tart e korszak, melyben a régi philosophia s újabkori platonismus folyama egyközűleg folytak még a legenda és költészet patakjával s mindkettőnek célja volt az emberi lélek vallásos vágyait kielégíteni. Gyűjtötték vidékek szerint a mondákat, rendezték, kiegészítették (alexandriai iskola) és az említett három irányban magyarították. Sőt más népek mondáival össze is vetették. Hogy mennyi badarságot összeirtak századokon át a mythusok értelmezéséről, leginkább jellemzi *Cicero* kifakadása: „Exposui fere non philosophorum, sed delirantium somnia, nec enim multo absurdiora sunt ea, quae poëtarum vocibus fusa, ipsa suavitate nocuerunt: qui et ira inflammatis, et libidine furentes induxerunt deos: feceruntque, ut eorum bella, pugnas, proelia, vulnera videremus; odia praeterea, dissidia, discordias, ortus interitus, querelas, lamentationes, effusas in omni intemperantia libidines, adulteria, vincula, cum humano genere concubitus, mortalesque ex immortali procreatos. Cum poëtarum autem errore coniungere licet portenta magorum, Aegyptiorumque in eodem genere dementia: tum etiam vulgi opinioniones, quae in maxima inconstantia, veritatis ignoratione, versatur.“³

Krisztus utáni korban hitetlenek lettek a görögök és rómaiak, s nem egy erős keresztény elme ostromolta mythusaikat. Így *Apuleius* *De asino aureo*, *Oratio de magia*, *De daemonio Socratis* cz. munkáiban. Továbbá *Tertullian*, *Arnobius*, *Lactantius* és sz. *Agoston* *De civitate Dei* munkájával, mely számos adattal járul az ókori mythusokhoz.

c) A keleti és nyugotira vált római birodalom folytonos harcaival, népvándorlásaival nem kedvezett a csendes tudományoknak. Inter arma silent Musae. Kivonatokat készítettek a nagyobb munkákból, vagy a hiányos adatokat több szerzőből kiegészítették s észrevételeiket a könyvek és fasciculusok széleire jegyzék. (Scholion.) Újat hiába keresünk nálók. Kevés commentár maradt reánk, mivel jórészen elvesztek a népvándorlások alatt; de a mik fönmaradtak is, alig érdemelnek említést. (*Justinus* kivonatai.)

Nyugaton *Boccaccio Giovanni* († 1375.) kezdte a mythusokat földolgozni: *De geneologia Deorum* XV. könyvében. Munkája 1472-ben (Velenca) jelent meg. Utána *Natalis Comes* 1568-ban (Velenca) kiadott *Mythologiae*-vel elsőik voltak, kik mint önálló tudományt tárgyalták, s mindketten olyan kéziratokat használtak, melyek ma már elvesztek. Szép mythusgyűjtemények ezek, de inkább szárnypróbálgatások, mint magyarazatok.

II. Miután a törökök Konstantinápolyt elfoglalták, a görög tudósok s velök a görög nyelv elsajátítása iránti kedv is nyugotra szorultak, és a classikusokat nyomdák által sokszorosították, indult meg az új áramlat, mely a középkort teremtette. Itt nyílt először alkalmuk a tudósoknak összevetni a héber, perzsa, arabs, latin,

¹ *Tilfy* J. f. i. m. 131. l.

² *Cicero*, *De nat. Deorum* l. I. c. 15.

³ *U. az.* l. I. c. 16.

görög s egyiptomi mondákat s magyarázási módjaik szerint 7 irányra szakadtak.

1. *Mythographok*, kik a mondákat tárgyilagosan dolgozták föl akár költői, akár prózai czélokra; ezek egyszerűen gyűjtők, mint *Lil. Gregor. Gyraldi* (Historiae Deorum Gent. syntagmata 1548. Basel.) *Al. Legner* (Genesis Deorum) és *P. Pomey I. t. Pantheon Mythicum* nagyon elterjedt kézikönyve. (Ed. S. Pitisci Amot. 1730. 8. r.)

2. *Allegorico-historicus* (Euhemerismus) irányt követők, kiknél a félistenek emberek, történeti személyek. *Bertels János* 1606. *Leclerc J. (Clericus)* 1695. (De arte critica II. r.) *Banier A.* (La Mythologiae et les Fables expliquées par l'Histoire, par l'Abbé Banier. Par. 1740. 8. r. voll. 12. Korában nagy tekintélyű volt s több nyelvre lefordítatott. Németül jegyzetekkel *Schlegel I. A.* és *Schröckh I. M.* látta el. Lipcse, 1755—65. 8. r. 5. k.) *Bern Montfaucon.* (L'Antiquité expliquée et représentée en figures par. Dom. Bernard de Montfaucon. Par. 1719. fol. Voll. 5. majd Supplémens à ce livre. Par. 1724.)¹

3. *Mysticusok*, kik a mythusok alatt a vallásos képzetek, tudományos (vallás-bölcselmi) ismeretek szándékos elburkolását látták a régi papok által, hogy az avatatlan köznép (laicus) ne értsen belőlük semmit. *Noël Conti* (Natalis) Mythologia libr. X. 1568. Sok szép adat van benne összehordva kellő rövidséggel. *Hieronimus Alexander. Verulamii Baco*² (De sapientia veterum. Lond. 1609.)

4. *Traditionalisták.* Állíták, hogy az emberiségnek teremtésétől kezdve isteni kinyilatkoztatásból ősi vallása vala, s miután bűnbe esett, az elhomályosult emberi ész különböző körülmények folytán polytheismusba ment át. Magyarázatjuk alapja a szentírás, melyre mindent visszavezetni akarnak. (Páris almája = paradicsomi alma; Agamemnon = Ábrahám; Iphigenia = Izsák; Neptun = Japetus; Mars = Nimród; Apollo = Jubal; Minerva = Uama, Tubalkain nővére; Saturnus = Noe, stb.) *Bochart*, Geographia sacra; *Huet.* Franciaországban divott leginkább e magyarázási mód, a papság körében majd zsidó, majd phoeniciai szómagyarázattal. Magyarországon is sok hive van mai napig.

5. *Astronomisták.* Természettüneményeket s elveket kerestek a mythusokban a physicusok; elemeket a chemicusok; planétákat, üstökösöket a csillagászok. Szóval, a mondákat égi testekhez kötött regékből hitték előállottaknak s bennök a keleti népek astronomiáját vélték fölfedezni Ovidius Átváltozásai nyomán. (Orion, Andromeda,

¹ Hogy mily gyermekesen s minden kritika nélkül dolgoztak, szolgáljon például *Montfaucon* III. k. 4. fejezetében a Napról való czikknek magyarázása. De Sole. Post Apollinem et Musas Solis quoque mentio facienda est, quoniam plurimi veterum Apollinem pro Sole, Solemque pro Apolline, versa vice habuerunt. Attamen non poëtae tantum, sed etiam vulgus Graecorum Romanorumque Solem et Apollinem, tamquam duo diversa numina, coluerunt, quae utrimque templa et sacrificia separatim haberent. Apollo Jovis filius erat, Sol vero Hyperionis, quamquam alii putant Solem esse Hyperionem ect.

² *Oeuvres Philosophiques de Bacon* Tom III. 435—6. l. pl. leírja Dionysus származását, növekedését s azután így magyarázza: Fabula videtur ad mores pertinere, ut nihil in philosophia morali melius inveniatur. Describitur autem sub persona Bacchi natura cupiditatis sive affectus et perturbationis. . . Postquam autem affectus afferlescere coeperit, mater eius (scilicet natura boni) ex nimio incendio destruitur et perit; cupiditas autem dum immatura est, in anima humana (quae eius genitor est et per Iovem repraesentatur) et nutricatur et occultatur, praecipue in animae parte inferiore, tamquam femore; atque animum pungit et convellit, et deprimit, ut decreta et actiones ex ea impedianur et claudicent.

Jupiter, Heracles, Castor, Pollux, Tejut, stb.) Angliából vándorolt az eszme Franciaországba s innét a németekhez. Főbb hívei; *Pluche, Boulangier, Dupois.*

6. *Legendáriusok.* A mythusokat vallásos mondáknak tekintették, s bennök szándékos allegorizálását látták az ember természeti állapotából kifejelett vallásosságnak, mint: *C. de Brosses, I. Vico* (Scienza nuova 1725.)

7. *Összevetők.* Részben a különböző csoportok egyesítésén fáradoztak (*Freret, Meiners*), részben megrostálva az eddigi magyarázatokat, mindegyikből a valószínűt s elfogadhatót ölelték föl. *Gerh. I. Vossius* (De theologia gentili libr. IX. 1668. Amst.) *Al. Ross, Al. Kirchen I. t., V. Scheffer I. t.*

III. Az újkort megnyitotta *Heyne Keresztély* (Apollodor nyomán, Bibliotheca Graeca) és *Voss J. Henrik.* (Mythologische Briefe.) Mindketten elválaszták a görög regét a többi keleti népekétől s a régi nép- és törzsmondákat fejlődésmenetükben tárgyalták.

Voss határozottan állította, hogy a görögök eredetileg a monotheismust ismerték s kivánta, hogy a mondaanyag kritikai megválogatással a szellemfejlődés természetszerű folyamán, szigorú módszeres bizonyítással adassék elő.

Erre megindult az újkor magyarázási folyama 8 irányban, melyek napjainkig tartanak.

Forrásaikat meritik részint a hittérítők följegyzéseiből s idegen, műveletlen népek nyelvezete-, vallása- és szokásából, részint az angoloknak keleti foglalásaik utáni tudományos megfigyeléseikből. Legtöbbet tettek e téren a jezsuiták s az 1784-ben Calcuttában alakult ázsiai tudós-társaság. Az indusok szent nyelvének (sanskrit) elsajátítása s tudományos földolgozása bámulatos eredménnyel gazdagították ismereteinket.

1. *Aegyptologusok,* kik a mythusok magyarázásának egyedüli kulcsát az egyiptomi (illetőleg kopt) nyelvben és vallásban keresik és hitük szerint a görögök és rómaiak innen kölcsönözték egész szellemi életüket. Így: *Wagner, v. Hug, Rolle, Gail, Em. David, Ross L., Braun Gy.* (Ez utóbbi Naturgeschichte der Sage. Lipcse, 1864. cz. munkája 7. l. így szól: „Also die Menschheit, falls sie auch in Blut und Sprache niemals Eins war, war doch in ihrem geistigen Eigenthum von jeher nur eine einzige Familie. Dieses Eigenthum wurde von Aegypten nach Babylon geschoben und von dort aus in die übrige Welt.“)

2. *Phoeniciánusok.* Nemcsak a kereskedelem, földmívelés, betűk ismerete, hanem minden mythus s vallási alak is Phoeniciából származott át Görögországba. *Böttiger* (Museum der Kunstmythologie és Ideen zur Kunstmythologie) *Sicler F. K. L., v. Hug* ide is számítható Untersuchungen ü. den Mythos der berühmten Völker der alten Welt cz. munkája miatt.

3. *Sanscritisták.* A jezsuiták már a XVI. században tanulmányozták e nyelvet. Legnagyobb föltűnést keltett *Wilford Jones* értekezése az „Asiatic Researches“ 5. kötetében, melyben a görög mysteriumoknál használatos zárszavakat (*ἐπιχωρημία τετελεισμένοις: κόξ = πάξ*) a bra-minok isteni tiszteleténél még mai nap is közkeletű imazáró szavakból származtatta, mely fölfedezés nagy lelkesedést szült a sanscritisták

soraiban. Keresték, kutatták az ó-indus nyelv gyökeit, fölforgatták sz. könyveiket (míg a braminok csalása ki nem sült), s elvül állíták: a görögök minden idegen intézményt annyira tudtak felölelni s nemzeti zománczczal ellátni, mintha saját hazájokban birta volna első csiráit; így tettek a mythusi nevekkel is, midőn a sanscrit szavakat vagy indus mondákat görög ruhába öltöztették.

Ha ezen irány hívei csak egy merész lépést tesznek előre, ráakadnak a helyes ösvényre; s hol volnánk már akkor a mythus értelmezésében!

Nevesebb sanscritisták: *Jones, Holvell, Benfey, Görres, Kanné, Schwenck, Ritter, Creutzer, Voss I. H., Lobeck J., Baur Fr. Chr.*

4. *Naturalisták.* A mythusokat görög elme szüleményének tekintik, s bennök a természet tárgyainak (ég, föld, nap, hold, csillagok, eső, villámlás, harmat, dér stb., személyesítését keresték kevés összehasonlító nyelvészettel. Természeti és hősmondára osztották a mythusokat¹ s többnyire a görögök őskorából iparkodtak megfejteni (Euherismus) mint: *Völcker, Solger K. V. F., Müller K. O., Eckermann, Schweiger, Uschold, Forschammer, Petersen, Preller, Schwenk K.*

5. *Historico-ecclesiasticusok* azoknak csoportja, kik a mythusokat a vallástörténelem lényeges részének tartják. „Die hier gegebene Erklärung des Mythos als einer Frucht des religiösen Geistes und einer natürlichen und nothwendigen Entwicklung widerstreitet die Ansicht des gelehrten Alterthums, in einer Zeit also, in welcher die mythischen Götter der primitiven Religion durch die Philosophie zu Phantomen geworden waren . . . Die Geschichte der Götter einzeln und ihres Verbandes, die Homerische Götterwelt gehört einer zweiten Stufe oder Art des Mythos an, der nicht sowohl schöpferisch ist als entwickelnd, im glaubigen Sinn, doch freier, immer weiter und weiter gehend.“²

„Für jene waren sie (die Mythen) wirkliche Religionsgeschichte und grösstentheils Gegenstände des Volksglaubens; für uns sind sie Denkmäler der Dichtkraft und des Aberglaubens früherer Zeiten.“³

Főbb hívei: *Zoëga, Lange, Constant B., Nägelsbach, Welcker, Hartung, Eschenburg J. J.*

6. *Philosophusok.* Bölcsészeti elvek személyesítését s gazdag tárházát kutatták a mythusokban, mely irány különösen a mult század vége felé divott. „Der Mythos gieng im Geist auf wie ein Keim aus

¹ „Wenn wir aber auf die religiösen und mythologischen Anfänge dieser Sagenbildung zurückgehen, so werden wir doch auch wieder ganz auf dieselben Götter und Natur zurückgeführt, von welchen jener centrale Abschnitt der Cultusgötter handelt, so dass also auch diese Welt der Helden nur für einen besonders entwickelten Spross des alten nationalen Götter- und Naturglaubens gelten kann. Kurz diese Vorzeit der Heroen ist keine historische und reale, sondern auch sie ist eine ganz oder überwiegend ideale, nur dass sie mehr als alle andere Mythologie mit historischen und realen Verhältnissen durchwachsen und gleichsam staffirt ist . . . In der griechischen ist auf diesem Wege das mittlere Geschlecht der Heroen entstanden, welche in der Sage gewöhnlich als menschliche Söhne und dienende Werkzeuge der Götter erscheinen, z. B. Heracles des Zeus, Theseus des Poseidon, aber eigentlich diese mensch-gewordenen Götter selbst sind, welche nun als Helden und Führer ihres Volkes entweder das griechische Land und die griechische Natur von allen Ungethümen einer primitiven Wildniss befreien oder die nationale Feinde bezwingen, auf kühnen Abenteuern vorangehen und neue Staaten begründen, vor allen übrigen auch hier wieder die Mächte des Lichtes und des Himmels.“ *Preller, Griechische Mythologie. I. k. 6. l.*

² *Welcker F. G. Griechische Götterlehre. I. k. 77—78. l.*

³ *Eschenburg f. i. m. 291. l.*

dem Boden hervordringt, Inhalt und Form eins, die Geschichte eine Wahrheit.“¹

Még *Schiller* is az e téren küzdők sorába állott. „Der Mythos,“ mondja ő, „ist der Achtung des Philosophen Wert, der sich ohnehin damit begnügen muss, zu den Anschauungen, in welchen der reine Natursinn seine Entdeckungen niederlegt, die Begriffe auszusuchen oder mit andern Worten die Bilderschaft der Empfindungen zu erklären.“

Kevesen apostolkodtak e csoportban: *Schelling*, *Hegel*, *Stuhr*, *Quinett*.

Napjainkban is dívik ezen irány Angliában, egyesülten az ötödikkel.

7. *Összehasonlító*. Alapját vetette meg *Grim* *J.* Deutsche Mythologie munkájával, melyben a nyelvcsaládok rokonságát alaposan kimutatta. A mythosok összevetésében merészséget s a mythusi fogalmak és képzetek viszonyos egymásrai befolyásában eszélyes óvatosságot tanusított.

„Az összehasonlító mythologiai párvonalozásban az erre vonatkozó sikerek, melyeket e nyomon már a tudomány nem egy téren, hogy csak a nyelvvizsgálatban ez által előhozott korszaki mozgalmat s fordulatot említsem, eszközölt, a mythologiai tanok fölvilágosítására nézve is a legdúsabban eredményezők“, mondja *Ipolyi A.*²

A mythosok eredetét visszavezetik azon korszakra, midőn a nyelvcsaládok még nem váltak ki, s vizsgálódásuk tárgyául eddig leginkább az indo-európai nyelveket tették.

Közöseknek találták nyelvben és mythusanyagban a sanscrit, ind, görög, római, perzsa, germán, szláv mondákat, s mióta *Müller Miksa* a Védákat magyarázó szöveggel látta el, egész világon ezen irány, mint leghelyesebb, kerekedik fölül minden más csoporton.

„Az isteni hősök s egyéb mythoszi alakok nevei valamikor tagjai voltak azon gazdag synonymiának, melylyel az ősember a természet tárgyait és tüneményeit elnevezte, melyek nagyrészt a nyelvfejlődés régibb fokának képviselőinél megtartották appellatív értéküket, későbbi fokok képviselőinél pedig egyénített tulajdonnevekké váltak.“³

Csak egy rövid pillantást vessünk Jaska-ra, a Védák legrégebb szótárára, s arról kell meggyőződünk, hogy a mythosok alapját polyonymiák (soknevűség) és homonymiák (hasonnevűség) teszik. Így találunk a nevezett szótárban huszonegy szavat a földre, tizenötöt az aranyra, ugyanannyit a sugárra, huszonháromat az éjre, tizenhatot a hajnalra, harminczat a felhőre, százat a vízre stb.⁴

A mint a természetben folytonos tevékenység van s egy perczre sincs helye a szünetnek, úgy változtak, módosultak az emberrel együtt nyelve, gondolkozása, vallása. S valamint annak, úgy ezeknek is meg van a magok történelmök. Individuumoknak kell tekinteni a nyelveket, melyek gyermekkorukban elszakadva a közös anyától, külön-külön fejlődtek. Mintegy csodálatost, ékszer gyanánt dolgozta föl az emberi ész a szokásból kiment szavakat és fogalmakat, míg ezredek

¹ *Schelling*, Philos. der Mythol. I. 195. l.

² Magyar Mythologia. X. l.

³ *Goldziher*, Újabb myth. áramlatok. Phil. közl. 1879. 619. l.

⁴ V. ö. *A. Kuhn*, Ueber Entwicklungssufen der Mythenbildung. 1874.

után a nyelvbúvár titkát föl nem fedi, meg nem magyarázza. Nem állván a vegyésznek hatalmában a napot elemezni, sugarait bontja szét; úgy kell nekünk a régi nyelvmorzsákat, mint parányi részeit az ősi napnak, összeszededegetni, bonczolgatni.

Ezen irányban dolgoztak: *Grim, Kuhn A., Maury, Breal, Pyl, Pott, Mayer L., Willer, Gerland, Hahn, Spiegel, Usener, Förster, Schwartz Fr. L. W., Roscher, Cox, Goldziher*, s kit legelőször kellett volna említenem, az irány népszerűsítése körül halhatatlan érdemeket szerzett *Müller Miksa*.

Mint minden új eszmének, ennek is akadnak ellenségei. Sokan ezen iskola hívei közül túl löttek a célon ügybuzgalmukban, midőn minden tudományos tapintatot nélkülöző, fanaticus módra gyermekmeséket és nyelvkiejtéseket, dajkaéneket a „solaris theoriá”-ra akartak visszavezetni.

8. *Az újabbkori bölcsészet* (positiva philosophia) jódarabig nem hallatta szavát a mythusok kérdésében, mignem *Herbert Spencer* „A sociologia elvei” című munka I. kötetében azonosította e kérdést a „primitív ember” gondolatkörével. Támaszkodva *Bleek* délafrikai nyelvkutatásaira, a mythusok és vallások keletkezését az ősök kultúrájában kereste.

Elhibázott álláspont; mert ebből a mythusi istenek kalandjait és családi viszonyait sohasem fogja kimagyarázhatni. Főbb hívei s egyzersmind esküdt ellenségei az összehasonlító mythológiának: *Girard de Rialle* (La Mythologie comparee, T. premier Paris 1878), *Tylor* (Anfänge der Cultur), *Lubbock*, s némileg *Angelo de Gubernatis* (Mythologie des Plants, Paris 1878).¹

*

Hazánk a mythusok értelmezéséhez újabb adatokkal nem járult. Határozott iskolák nem keletkeztek, s ha valamiben, ezen egy dologban messze a külföld mögött állunk. Egyes szórványos kísérletek, többnyire fordítások vagy rövid értekezések és ismertetések nyomaira akadunk, melyek az iskola szűk falai számára szerkesztettek.

A legújabb korban kezd nagyobb figyelem tárgya lenni a mythusmagyarázat; de eredeti s a kor igényeinek megfelelő mythológiánk még nincsen.

Mellözöm a múlt század iskolai latin nyelvű kézikönyveit (leginkább Pomey és Gautruche P. francia jezsuiták munkái kivonatait), csak a magyar nyelven írottak felsorolására szorítkozom.

Kolumbán János. A régi pogányoknak az ő isteneikről és isteni tiszteletökről való historia. 1706. Első magyar ny. mythologia. Megj. h. ismeretlen.

Kiss János. Görög és római mythologia. 44 rézmetszetű képpel. 1805. Pest.

Szabó József. Az oraculumok eredete. Tud. gyűjt. 1837. XI. k. 67. l.

Creuser. Symbolik u. Myth. d. a. W. b. d. Griechen. Ismertetve Tudománytárban 1840. 4. k. 285. l. U. itt *Preller* Demeter u. Persephone ismertetése.

¹ A csoportozatokat illetőleg v. ö. *Au. Jacob*, Zur griechischen Mythologie, *Télyf János*, *Szamosi János* egyet. előad. a mythológiáról s a f. i. m.

- A régiek tanítmányai az istenségről és anyagról. Tud. gyűjt.
1840. VI. k. 93. l.
Császár Ferenc. Görög-római myth. zsebszótár. 1844. Pest.
Nagy Péter. Lamé Fleury fr. myth. fordítása 15 kömetsz. képpel.
1845. Kolosvár.
Nagy Imre. Az oraculumokról. Marosvásárhelyi gymn. progr.
1857/8.
Szent történelmi és myth. párhuzamok. Tanod. lap. 1857. I. félév 21. sz. II. félév 4. 6. 9. 10. 15. 20. 22. 32.
Szabó István. Mythologiai levelek. Tanod. lap. 1859. 169. 242.
351. 358. 366. 485. és 1860. 157. 193. 243. l.
Regék a görög és róm. őskorról 1859. 3. füzet.
Báttaszéki Lajos. Hitregetan 20 fametsz. 1864.
Stoll H. V. Görög-római hitregetan. Ford. L. S. 1864. Pest.
Budavári József ism. Die Hesiodische Theogonie-t Schoemanntól.
Tanod. füz. 1869. III. f. 179. l.
U. azon lapban X—y-tól: A görögök vallása.
Köpesdi Sándor. Az olympi istencsalád alakulása. Bajai gymn. progr. 1869/70.
Petersen. Das Zwölfgöttersystem. Ism. Reform 1871. 358. sz.
Malmosy K. A közép- és újkori attikai vigjáték írók nézetei a görög néphit isteneiről. Phil. közl. 1871. 270. l.
Malmosy K. A görögök vallásának fejlődése. Phil. közl. 1872. 243-ik lap.
Babics K. Pár szó a mythusok alakulásáról. Tan. egyll. közl. 1872. 552. l.
Imre Sándor. Müller M. fölolvása a myth. bölcselméről. Budapesti szemle 1874. 7. sz.
Komáromy S. Görög regék Cox u. ford. 3. f. 1877—8.
Simonyi Zs. Myth. kézikönyve Cox u. 1877.
Propper J. Phoebus Apollo. 1878. Debrecen.
Goldziher J. Újabb myth. áramlatok. I. II. III. IV. Egyet. phil. közl. 1879.
Goldziher J. Az összehasonlító vallástudomány jelen állásáról. Budapesti szemle 1881. 53. sz.

*

A föntérintett magyarázasi irányokon kívül újabb időben az ósök mythusaival sajtósággal visszaélést üznek azok, kik a tudománynak ezen ágát eszköz gyanánt művelik, hogy a tiszta szellem mysticizmusát, mely a lélek és kedély mélyéből tör föl, az emberi nem eláztatására jelképes szunnyadozásnak hirdetik, mi által minden tiszta bölcsészeti elv s vele a történelmi valóság is elhomályosul. Sötétséget keresnek, hogy föléje a kereszténységnek mindent bevilágító napját helyezhessék. A mythusok helyes magyarázását egyedül magoknak követelik s kezökben a bibliával, midőn a pogány világban a kereszténységet kimutatni akarják, meghamisítják a történelmet s bálványozást hirdetnek.

Pedig úgy is — *Bocck*-kel szólva — az ember minden tetteiben napról-napra uralkodóbbá válik az értelem, közönyössé, hidegebbé lesz a férfiú, s mint a föld, veszíti benső melegét. Nem lényegtelen

tehát, hogy szívünk és kedélyhangulatunk az őskornak tüzenél, különösen annak vallásos érzelmeinél fölmelegedhessék a nélkül, hogy az érznek tiszta világa az érzelmenek fölládoztatnék. Ne keressünk ködöt, homályt készakarva a mythusmagyarázás és jelképfejtegetésben, ne hordjunk vizet szándékosan a czélből, hogy az ősi, vallásos nézeteknek utolsó szent lángját kioltjuk, hogy minden e világon pusztá, száraz és kietlen legyen, s a lelkesedésnek nyoma se maradjon . . .

Gyakran láta még azontúl
Szép szívárványt a fiú,
De, ha nézte, sirva fakadt
S lón kedélye szomorú :
„Hogy üres kép, játszi sugár,
Mít olyankor szeme lát,
Nem *híd*, a mely összekötné
Földdel a menny kapuját!“

Arany J.

A mythologia is csak egy szójárás, egy régi alakja a nyelvnek. S jóllehet a mythusok leginkább a természettel s annak kiváló tünevényeivel vannak összekapcsolva, használták azért azt mindenben és mindenhol. Semmi sincs kizárva a mythusi elnevezés alól, bennök foglaltatik az óvilág bölcsészete, erkölcsse, története, vallása, bennök költészete, szobrászata, festészete, szóval minden, mit az ősemberek valaha láttak, csodáltak és imádtak.

Baligó János.

TANÁRI KAR.

A) A kötelezett tantárgyak tanárai.

Sorszám	A tanár neve	Tantárgyak, melyeket elő- adott	Osztályok, melyekben elő- adott	Heti órái- nak száma	Észrevételek
1.	Arányi Ágost	Vallástan Magyar nyelv Latin nyelv	IV. V. VI. VII. VIII. II. II.	17	II. osztály főnöke, hítségnok, az ifj. egylet vezetője el- nöke.
2.	Baligó János	Vallástan Latin nyelv Görög nyelv	I. B. V. V. VI.	18	V. osztály főnöke.
3.	Bertalan Alajos	Természettudomány Számtan	I. B. I. A. II. IV. V. VI. III.	18	IV. oszt. főnöke, a természettudományi szertár gondnoka.
4.	Budavári József	Német nyelv és irodalom Lat. ny. s irod. Görög nyelv	VII. VIII. VII. VIII.	17	VII. osztály főnöke.
5.	Cserép Sándor	Magyar nyelv és irodalom	IV. V. VI. VII. VIII.	15	Értekezletijegyző, az ifj. önképző-kör vezetője, a tanári és ifjusági könyvtárak gondnoka.
6.	Farkas László	Magyar nyelv Latin nyelv Mennyiség- és termé- szettudományi földr. Bölcs. előtan	I. B. I. B. III. VIII.	17	I. B. oszt. főnöke.
7.	Firtinger Jakab	Német nyelv és irodalom Földrajz	III. IV. V. VI. VIII. II.	18	Az énekkar fel- ügyelője.
8.	Hajnal Imre	Latin nyelv és irodalom	V. VI. VII.	18	VI. osztály főnöke.
9.	Kovács István világi	Tornázás	I—VIII.	18	—

Sorszám	A tanár neve	Tantárgyak, melyeket elő- adott	Osztályok, melyekben elő- adott	Heti órái- nak száma	Észrevételek
10.	Magyar Gábor	Vallásan Történelem Számítan	II. VIII. II.	9	Igazgató.
11.	Markos Imre	Vallásan Magyar nyelv Latin nyelv Mennyiségtan	I. A. III. III. III. VII.	18	III. osztály főnöke, hitelemző.
12.	Nováky Bertalan világi	Rajzoló mér- tan és szá- badkézi rajz	I. A. I. B. II. III. IV.	15	—
13.	Pap József	Történelem Földrajz	IV. V. VI. VII. I. B. III.	17	—
14.	Stancel Károly	Földrajz Mennyiségtan	IV. V. VI. VIII.	13	—
15.	Tóth Antal	Természettan Mennyiségtan	VII. VIII. I. B. IV.	17	VIII. oszt. főnöke, a természettani muzeum gondnoka.
16.	Tóth Jenő	Magyar nyelv Latin nyelv Földrajz Számítan	I. A.	18	I. A. oszt. főnöke.

B) A nem kötelezett tantárgyak tanárai:

Arányi Ágost, előadta a francia nyelvet heti 4 órában.
Bódogh János, m. kir. távirdatiszt, a gyorsírást heti 4 órában.
Róth Endre, polg. isk. tanár, a műéneket heti 4 órában.

A nem róm. kath. vallású ifjak vallásukban saját lelkészüktől nyertek oktatást.

Előadott tananyag.

Első osztály.

Vallástan, hetenkinti 2 órában. A hitről. Az apostoli hitvallás. Az isten tíz s az anyaszentegyház öt parancsa. A szentségekről s az imádságról. Tankönyv: Nagy Katekizmus. Eger, 1876.

Magyar nyelv, hetenkinti 6 órában. Helyesírási gyakorlatok, az egyszerű tömondat és részei, az igetan, a mondat bővítése, névragozás, névutók, a melléknév fokozása, számnevek, névmások, határozók, kötőszók, mondatok összerendelése, függő mondatok. — Prózaí és költői olvasmányok (leírások, mesék, népmesék, elbeszélések, magyar történeti mondák, görög hitregék), értelmes és helyesen hangsúlyozott olvasás, tartalmi és nyelvtani fejtegetések, versek beemlézése. Két-hetenkint egy írásbeli gyakorlat. Tankönyv: Ihász Gábor, Magyar nyelvtan, I. r. 20. kiadás. Budapest, 1880. — Szvorényi József, Olvasmányok, I. r. 9-ik kiadás. Budapest, 1878.

Latin nyelv, hetenkinti 6 órában. Írás és olvasás, a rendes igék jelentőmódú jelenideje, egyszerű mondatok, az igének az alánnyal való egyeztetése, a nemek fogalma, a nevek declinatiói, a melléknév egyeztetése a maga főnévvel, a melléknevek fokozása, az igehatározók, a névmások, számnevek, elüljárók, a négy rendes igeajlítás főbb alakjai. A tanultaknak megfelelő fordítások és elemzések. Minden héten egy írásbeli gyakorlat. Tankönyv: Szepesi-Budavári, Latin alak-tan, I. r. Budapest, 1879.

Földrajz, hetenkinti 2 órában. Magyarország és a Földközi tengert környező országok természeti viszonyainak ismertetése, tekintettel a főbb hely- és néprajzi adatokra. Tankönyv: Visontay János, Magyarország és a Földközi tenger környékének földleírása. Budapest, 1880.

Természetrájz, hetenkinti 2,7 órában. Az állattanból főleg a gerinces állatoknak, a növénytanból élő példányokban szemlélhető növényeknek ismertetése a pontos terminológia és tüzetes leírás gyakorlására. Tankönyv: Pap János, Természetrájz elemei, I. és II. rész. Budapest, 1876.

Szám-tan, hetenkinti 4 órában. A tízes számrendszer. A négy számolási művelet egész számokkal és tizedes törte-kkel; a tört mint hányados és viszony; közönséges törte-kkel való számolás. A méter-mérték ismertetése; időszámítás. Tankönyv: dr. Lutter Nándor, Közönséges szám-tan. Budapest, 1879.

Rajzoló mértan, hetenkinti 3 órában. Pontok, vonalak és szögek fekvési és mérési viszonyai; a legfontosabb síkidomok tulajdonságai

és alakítása; az idomok összeillősége, symmétriája, hasonlósága és terület-meghatározása, szerkeszthető síkékitmények szabadkézzel és mértani rajzszerelék segítségével. A kerülék és néhány más fontosabb görbe vonal. Tankönyv: dr. Császár Károly, Geometriai alaktan. Budapest, 1879.

Tornázás, hetenkinti 2 órában. A rendgyakorlatok elemei, egyszerű tag- és szabad gyakorlatok; szerelvényeken a tám-, függ- és kisebbfokú lengés-gyakorlatok; magas- és távugrás.

Második osztály.

Vallástan, hetenkinti 2 órában. A kath. egyház szertartásainak magyarázata. Tankönyv: Ivánkovits János, A ker. egyház szertartásainak és ünnepeinek rövid értelmezése. Szeged, 1881.

Magyar nyelv, hetenkinti 5 órában. Összetett szerkezetű mondatok taglása, mellérendelt és alárendelt mondatok viszonya. Szókötés, a határozók tana tüzetesen. Szóképzés. Synonimák egybeállítása és magyarázata az olvasmány alapján. Elbeszélő prózai és költői olvasmányok (népmondák, magyar történeti mondák, néprajzok, klasszikus mythusok); az olvasmányok tartalmi magyarázata s azok tartalmának szabadon való elbeszélése; könyv nélkül tanult versek szavalása. Kéthetenkint egy írásbeli dolgozat. Tankönyv: dr. Simonyi Zsigmond, Magyar nyelvtan mondattani alapon, II. r. Budapest, 1879.

Latin nyelv, hetenkinti 7 órában. Az alaktan befejezése, főleg: genus-szabályok, teljes coniugatio, a szóképzés elemei. A fő- és mellékmondatok megkülönböztetése kötőszók szerint. A szókinccs megfelelő bővítése az olvasmány alapján és szóképzési csoportok összeállításával. Hetenkint egy írásbeli dolgozat. Tankönyv: Szepesi-Budavári, Latin alaktan, II. r. Budapest, 1877.

Földrajz, hetenkinti 2 órában. Európa és Ázsia. Tankönyv: Visontay János, Egyetemes földirat, I. r. Budapest, 1881.

Természetrajz, hetenkinti 2 órában. Növénytan: növényeknek szemléltető leírása. Tankönyv: Pap János, Természetrajz elemei, II. r. Budapest, 1876.

Számтан, hetenkinti 4 órában. A négy alapművelet közönséges és tizedes törtekkel; rövidített számműveletek, az u. n. számtani műveletek korlátozott pontossággal. Az arányosság fogalmának fejtegetése, olasz számolásmód, egyszerű és összetett hármasszabályhoz tartozó föladatok megfejtése a következtetés módja s aránylatok tana szerint. Mértani viszonyok és arányok elemei; százalék-számítás. Tankönyv: dr. Lutter Nándor, Közönséges számтан, II. r. Budapest, 1876.

Rajzoló mértan, hetenkinti 3 órában. Stereometriai elemek: a sík; az egyenesek és síkok absolut és relativ fekvése; lapszög és szöglet. A fontosabb testek (hasáb, gúla, stb.) tulajdonságai és hálózata. A testek összeillősége, symmétriája, hasonlósága, felszínének és térfogatának meghatározása. Testminták készítése. Mértani síkékitmények rajzolása. Síkidomok, testek és tárgyak egyszerű távlati rajzolása testminták után a megvilágítás tekintetbe vételével. Tankönyv: dr. Császár K., Geometriai alaktan. Budapest, 1879.

Tornázás, hetenkinti 2 órában. Rendgyakorlatok, egyszerű és könnyebb összetett tag- és szabadgyakorlatok. Támfüggés és lengésgyakorlatok szerelvényeken.

Harmadik osztály.

Vallástan, hetenkint 2 órában. Az ó-szövetség története. Tankönyv: Róder Alajos, Biblia, I. r. Budapest, 1874.

Magyar nyelv, hetenkinti 4 órában. A nyelvtan rendszeres áttekintése. A hangsúlyos vers rövid ismertetése. Összefüggő történeti olvasmány; elbeszélő költemények. Kéthetenkint egy írásbeli házi dolgozat az iskolai olvasmánnyal kapcsolatban. Tankönyv: Ihász G., Magyar nyelvtan. Budapest, 1880. — Szvorényi József, Olvasmányok, III. r. Budapest, 1880.

Német nyelv, hetenkinti 4 órában. Név- és igeragozás; szóképzés elemei. A mondatrészeknek, a fő- és mellékmondatoknak gyakorlati megkülönböztetése. Szótanulás az olvasmánnyal kapcsolatban. Szóbeli fordítás magyarból németre. Kisebb, főleg költői darabok betanulása. Két hetenkint egy iskolai írásbeli dolgozat. Tankönyv: Toepler-Szemák, Német grammatika, Budapest. 1876. Felsmann József, Deutsches Lesebuch, I. k. Budapest, 1880.

Latín nyelv, hetenkinti 6 órában. Szókötéstan. Az infinitivusi és participialis mondat szerkezet gyakorlati ismertetése. Szóképzéstan. Az egyszerű mondat rendszeres tárgyalása. Szótanulás, kapcsolatban az olvasmánnyal. (Ovid. Fast. II. 383—420. — Met. VIII. 183—235. — Liv. I. 1—17.) Hetenkint egy óra iskolai írásbeli dolgozat. Tankönyv: Szepesi-Budavári, Mondattan, I. r. Budapest, 1880. — Elischer József, Olvasókönyv. Budapest, 1880.

Földrajz, hetenkinti 3 órában. Az Európán kívüli négy világrész földrajza, nép-, műveltség- s természetrajzi főbb vonásokkal, politikai és történeti rövid ismertetésekkel. Tankönyv: Visontay, Egyetemes földirat, I. II. r. Budapest, 1880.

Physikai földrajz, hetenkinti 2 órában. Physikai jelenetek: halmazállapotok, erők, nehézkedés, az egyensúly és mozgás fontosabb jelenei s főbb törvényei, a levegőről. A hőtan, fénytán, továbbá a villamosság és delejesség tanainak alapvonalai. A földfelület physikai jelenségei a szárazon, a vizen, a levegőben. A föld belseje. A föld mint csillag, mathem. fölosztása és méretei, mozgásai; földövek, évszakok, klíma. Tankönyv: Physikai földrajz. Bpest, 1880.

Számтан, hetenkinti 3 órában. Az összetett hármasszabály; kamatszámolás; határidőszámolás; láncszabály; az arányos osztás. Elegyítési föladatok. Tankönyv: dr. Lutter Nándor, Közönséges számтан. Bpest, 1880.

Rajzoló mértan, hetenkinti 3 órában. Az egyszerű vonalú idomok. Az összeillőség, hasonlóság, a terület-meghatározás és a görbe vonalak. Rajzgyakorlatok ékítmény-mintákról és ékítmény-rajzolás lapmintákról. Tankönyv: dr. Császár Károly, Geometria alaktan. Budapest, 1879.

Tornázás, hetenkinti 2 órában. Egyszerű és összetett szabad- és rendgyakorlatok, Jäger botgyakorlatai, tám-, függés- és lengésgyakorlatok.

Negyedik osztály.

Vallástan, hetenkinti 1 órában. Jézus Krisztus élettörténete; az apostolok cselekedetei és Palesztina földrajza. Tankönyv: Róder Alajos, Nagy Biblia, II. r. Bpest, 1874.

Magyar nyelv, hetenkinti 3 órában. A stilus általános törvényei. A prózai és költői stílus különbségei tüzetesen; a hangsúlyos és mértékes verselés. Költői és prózai olvasmányok. Kéthetenként egy írásbeli dolgozat. Tankönyv: Névy László, Stiliztika, I. r. Bpest, 1879.

Német nyelv, hetenkinti 3 órában. Nyelvtani ismétlések után a teljes mondattan. Fordítás, elemzés. Szótanulás etymologicus csoportokban. Kéthetenként egy isk. írásb. dolgozat. Tankönyv: Toepler-Szemák, Német grammatika. Budapest, 1876. — Felsmann József: Deutsches Lesebuch, II. k. Bpest, 1878.

Latin nyelv, hetenkinti 6 órában. A függő mondatoknak, mód- és időtannak rendszeres ismertetése. Összefüggő történeti olvasmány alapján az összetettebb mondat szerkezet, az oratio obliqua, a latin periodus gyakorlati ismertetése. A prosodia és metrika előrebocsátásával Phaedrusból: 10 mese. Ovidiusból: Fast. II. 195—238. Met. VIII. 183—235. és XI. 87—192. Minden héten egy isk. írásb. dolgozat a tanult szabályok begyakorlására. Tankönyv: Szepesi-Budavári, Mondattan, II. r. Bpest, 1876. — Elischer József, Latin olvasókönyv. Bpest, 1880.

Történelem, hetenkinti 3 órában. A hajdankori népek rövid ismertetése; a görögök és rómaiak története, társadalmi élete. Tankönyv: Vaszari Kolos, Egyetemes világtörténet, I. r. Bpest, 1880.

Földrajz, het. 2 órában. A magyar birodalom physikai, polgári és politikai földrajza. Közös ügyek. A monarchia nemzetközi képviselése. Tankönyv: Hauke-Cherven Flóris, Földirat, 10. kiadás. Bpest, 1881.

Természetrész, hetenkinti 3 órában. Ásványtan: az ásványok külső és belső tulajdonságai; a chemiai összetételre alapított öt főosztály ismertetése s ezekből az ásvány-rendszer megalapítása fővonásokban. Közettan: az egyszerű közetek megismertetése ásványtani alapon s az összetettebb közeteknek általánosan elterjedt, nevezetesebb fajai. Földtan: földünk időszakai. Tankönyv: Pap János, Ásvány-, közet- és földtan. Bpest, 1880.

Mennyiségtan, hetenkinti 3 órában. Bevezetés az algebra. Összeadás és kivonás egész számokkal. Sokszorozás egész számokkal, kiterjeszkedve kéttagúak négyzetének és köbének képzésére. Osztás egész számokkal, kiterjeszkedve a geometriai haladványok képletére. Ugyanazon műveletsorozat törtszámokkal. Első fokú egyenletek egy ismeretlennel. Tankönyv: dr. Lutter Nándor, Betűszám. Bpest, 1879.

Rajzoló mértan, hetenkinti három órában. Görbe vonalú idomok. A körtan kibővítése s az ide vágó constructiv feladatok. A legfontosabb görbevonalak, különösen kúpszeletek. A mértan alkalmazása a rajzoláshoz és mérésnél, u. m. az idomok másolata, térképrajzolás stb. Végül ékitmények rajzolása. Tankönyv: dr. Császár K., Geometriai alaktan. Budapest, 1879.

Tornázás, hetenkinti 2 órában. Rend-, szabad- és botgyakorlatokból az előbbi osztályok anyaga kibővítve. Szerelvényeken: a tám-, függés-, lengés-, forgás- stb. gyakorlatok; magas- és távugrás.

Ötödik osztály.

Vallástan, hetenkinti 1 órában. A kinyilatkoztatás története. Tankönyv: dr. Wappler, A kath. egély tankönyve, I. r. Bpest, 1870.

Magyar nyelv, hetenkinti 3 órában. Az irály és írásműszerkezet általános szabályai. Költői és prózai olvasmányok. Havonként egy írásb. dolgozat. Tankönyv: Névy L., Stilisztika, II. r. Bpest, 1879.

Német nyelv, hetenkinti 3 órában. A nyelvtani ismeretek ébrentartása mellett nagyobb prózai darabok s Herder Cid-jének fordítása és elemzése. Havonként egy írásbeli dolgozat. Tankönyv: dr. Heinrich Gusztáv, Deutsches Lehr- und Lesebuch, I. k. Bpest, 1876. — Herder János, Der Cid.

Latin nyelv, hetenkinti 6 órában. Nyelvtani ismétlések mellett tüzetesen tárgyaltatott az igemódok és idők használata. Prózai olvasmány: Livius XXI. k. 4. fej.; XXII. k. 33—56. fej. Költői olvasmány: Virgilius, Georg. I. k. 1—160.; II. k. 457—540; IV. k. 149—507. Horatiusból: ódák I. k. 3. 20. 24. II. k. 3., IV. k. 7. és a II. Epodos. Havonként 2 órában írásbeli dolgozat. Tankönyv: Szepesi-Budavári, Mondattan, II. r. T. Livii ab urbe condita libr. partes selectae, ed. Grysar. Vindobonae, 1873. — P. Virgilit Maronis op. epitome, ed. Em. Hoffmann. Vindobonae, 1862. — Qu. Horatii Fl. carmina selecta, ed. Grysar. Vindobonae, 1872.

Görög nyelv, hetenkinti 5 órában. Alaktan, a fő- és melléknevek ragozása, névmások és számnevek, összevont igehajlítás, a jövő és I. aoristus képzése megfelelő írásbeli gyakorlatokkal. Tankönyv: Szepesi-Szamosi, Görög nyelvtan. Bpest, 1878.

Történelem, hetenkinti 3 órában. Ó-kor. A hajdankori ázsiai és afrikai népek, a görögök, macedonok és rómaiak története és társadalmi viszonyai. Tankönyv: Vaszari Kolos, Egyetemes világtörténet, I. r. Bpest, 1880.

Természetrzajz, hetenkinti 3 órában. Növénytan. A növények bonczani szerkezete általános vonásokban. A virágos növények testének külső tagoltsága lehetőleg élő példányokon bemutatva. A növények életfolyama főbb vonásokban. Mikroszkopikus és élettani ismeretetések. A megismertetett növények csoportosítása a természetes rendszernek megfelelőleg. A nevezetesebb rendszerek s Linné seregeinek megismertetése. A közönségesebb fák s nevezetesebb ipari és gazdasági növények. A növények földrajzi elterjedése, különös tekintettel honunk virányára. Tankönyv: Pap János, Növénytan. Bpest, 1876.

Mennyiségtan, hetenkinti 4 órában. Algebra. Ismétlések. Első fokú egyenletek egy s több ismeretlennel. A kéttagúak magasabb hatványai; a hatványmennyiségekkel való számmiveletek. Számtani haladvány. Tankönyv: dr. Lutter Nándor, Betűszámtan, 4. kiadás. Bpest, 1876. — Mértan. A planimetria főtételei. Tankönyv: Ábel K. Mértan, I. r. Bpest, 1875.

Tornázás, hetenkinti 2 órában. A rendgyakorlatokból az előbbi osztály anyagán kívül: a kettős rendek, összetett tag- és szabad gyakorlatok. Szerelvényeken: a tám-, nyiktám-, függés-, hajlított karonfüggés-, lengés-, föllendülés-, magas- és távugrás-gyakorlatok.

Hatodik osztály.

Vallástan, hetenkinti 1 órában. Kath. hitágazattan. Tankönyv: dr. Wappler, A kath. egély tankönyve, II. r. Bndapest, 1870.

Magyar nyelv, hetenkinti 3 órában. Rhetorika, a prózai műfajok elméleti ismertetése s megfelelő prózai művek olvastatása. Költői olvasmány: Shakespeare Coriolanusa; ennek tartalmi magyarázata a drámai szerkezet feltüntetésével. Havonkint egy írásbeli házi dolgozat. Tankönyv: Névy L., Rhetorika. Bpest, 1880.

Német nyelv, hetenkinti 3 órában. A verstan, válogatott balladák és lyrai költemények fordítása s elemzése. Havonkint egy írásbeli dolgozat. Tankönyv: dr. Heinrich G., Deutsches Lehr- und Lesebuch, I. k. Bpest, 1876.

Latín nyelv, hetenkinti 6 órában. Nyelvtani ismétlések s iránytani szóbeli gyakorlatok mellett olvastatott: Sall. Jug.; Cic. de imp. Cn. Pomp.; Virg. Aen. I. II. — Havonkint 2 órában írásbeli dolgozat. Tankönyv: Gai Sall. Crispi lib. de bello Jug., ed. Dietsch. Lipsiae, 1874. — M. T. Cic. de imp. Cn. Pomp. oratio, ed. Klotz. Lipsiae, 1877. — P. Virg. Maronis Aen. epitome, ed. Hoffmann. Vindobonae, 1875.

Görög nyelv, hetenkinti 5 órában. Az egész igetan s bevezetés a mondattanba. 20 Aesopus-féle mese és Xenophon Anab. I. k. 2. 8. 10. fejj.; II. k. 1., 5. 6. fejj.; IV. k. 7. 8. fejj.; V. k. 3. fejj. fordítása és elemzése. Tankönyv: Szepesi-Szamosi, Görög nyelvtan. Bpest, 1878. Mészáros N., Görög olvasókönyv. Buda, 1873.

Történelem, hetenkinti 3 órában. Középkor. A népvándorlás. Az arabok, frankok, németek, sat. A keresztes háborúk és következményeik; a száz éves angol-francia örökösödési és vörös-fehér rózsaharcz; görögök, mongolok, törökök és a középkori nevezetesebb találmányok. Tankönyv: Somhegyi, Egyetemes világtörténet, II. r. Budapest, 1876.

Természetráaj, hetenkinti 3 órában. Állattan. Az állati test külső és belső szerveinek leírása és egymással való összehasonlítása. Az állati szervek berendezése alapján az állattörzsek megismertetése, rendszerezése. Az egyes típusok általános és részletes jellemzése s az egyes osztályok főbb képviselőinek leírása, különös tekintettel hazánkra s a közéletben gyakoribb állatéleti jelenségekre. Az állatok földrajzi elterjedése röviden. Tankönyv: Pap János, Az állatok természetrajza. Bpest, 1875.

Mennyiségtan, hetenkinti 4 órában. Az egy és több ismeretlenes elsőfokú egyenletek, az egy ismeretlenes 2. fokú egyenletek, a logaritmikusok. A síktan ismétlése, a szabályos sokszögek, a kör, gonio-metria, a derékszögű háromszögek megfejtése háromszögtani úton. Tankönyv: Lutter Nándor, Betűszám-tan. Budapest 1876. s Ábel, Mértan. Budapest, 1872.

Tornázás, hetenkinti 2 órában. Rendgyakorlatok helyben és menetközben, összetett tag- és szabadgyakorlatok és botgyakorlatok tag-szabad gyakorlatokkal összekötve; szerelvényeken tám- és nyik-támlengések, hajlitott karú függésben lengések, át- és föllendülések, magas- és távugrás-gyakorlatok.

Hetedik osztály.

Vallástan, hetenkinti 1 órában. Kath. erkölcsstan. Tankönyv: dr. Wappler Á., A kath. erkölcsstan. Budapest, 1870.

Magyar nyelv, hetenkinti 3 órában. A verstani szabályok áttekintése és alkalomszerű ismétlése. A költői műfajok elmélete, tekintettel történeti fejlődésükre. Költői magánolvasmány mellett megfelelő aeszthikai és poetikai értekezések iskolai olvasása. Remekművek taglалó ismertetése. Havonkint egy írásbeli házi dolgozat. Tankönyv: Névy L., Poetika. Bpest, 1880.

Német nyelv, hetenkinti 3 órában. Próza és költői darabok fordítása és elemzése; Goethe Hermann und Dorothea-jának, Schiller Wilhelm Tell-jének fordítása és széptani elemzése. Havonkint egy írásbeli dolgozat. Tankönyv: dr. Heinrich G., Deutsches Lehr- und Lesebuch, II. k. Budapest, 1877.

Latín nyelv, hetenkinti 6 órában. Nyelvtani ismétlések s iránytani szóbeli gyakorlatok. Olvasmányok: Ciceronis in Catilinam orat. I. II. IV.; Cic. epist. ad. Att. I. 16., II. 21. 22., III. 5. 6. 23., IV. 12. — Fam. V. 12., XIV. 1. 2. 4. — Virg. Aen. VI. Havonkint két órában írásbeli dolgozat. Tankönyv: M. T. Ciceronis orat. in Catilinam, ed. Klotz. Lipsiae, 1877. — Köpesdi Sándor, M. T. Cicero válogatott levelei. Bpest, 1879. — P. Virg. Maronis Aen. epitome, ed. Hoffmann. Vindob., 1875.

Görög nyelv, hetenkinti 5 órában. Xenophon Kyrup. I. 2. 1—15; 4. 4—15, 16—26; 5. 1 és a kk.; II. 1. 20—31; 2. 1—16; 3. 17—24; 4. 1—8. Tankönyv: Schenkl-Horváth, Xenophon chrestomatáiája. Bpest, 1874. — Herodoti lib. VII. 1—40 capp. Tankönyv: Herodoti de bello Persico librorum epitome, ed. Wilhelm, Vindobonae, 1857. Curtius-Kiss, Görög mondattan. Minden két hétben egy írásb. dolgozat.

Történelem, hetenkinti 3 órában. Az ujkor története, tekintettel a műveltség fejlődésére. Tankönyv: Somhegyi F., Egyetemes világ-történet, III. r. Bpest, 1876.

Természettan, hetenkinti 5 órában. Általános tulajdonságok és erők, erőmútan, rezgés- és hangtan, hőtan. Tankönyv: Fehér I. Kisérteti Természettan, I. k. Budapest, 1878.

Mennyiségtan, hetenkinti 4 órában. *a)* Algebra. Számítási és mértani haladványok és alkalmazásaik. — *b)* Geometria. A derékszögű háromszögek megfejtése háromszögtani uton. Stereometria. Tankönyv: dr. Lutter N., Betűszámítási. Budapest, 1879. és Ábel K., Mértan, I. II. r. Budapest, 1876.

Tornázás, hetenkinti 2 órában. Rendgyakorlatok, vonulások, összetett tag-, szabad- és botgyakorlatok; tám-nyíktám-lengések, füg-gés, hajlított karonfüggés lengéssel; magas- és távugrás.

Nyolczadik osztály.

Vallástan, hetenkinti 1 órában. A r. k. egyház története. Tankönyv: dr. Wappler, A kath. egyház története. Budapest, 1870.

Magyar nyelv, hetenkinti 3 órában. Irodalomtörténet a legrégibb időtől a jelenig. Nyelvészeti és szépiészeti fejtegetések. Megfelelő

írásbeli dolgozatok. Tankönyv: Toldy Ferencz, A magyar nemzeti irodalom története. Budapest, 1878.

Német nyelv, hetenkinti 3 órában. Előadattak és fejtegettetek egyes prózai művek nevezetesebb szerzőktől, továbbá: Goethe, Iphigenie in Tauris. A német irodalom főbb vonásokban. Havonként egy írásbeli dolgozat. Tankönyv: dr. Heinrich Gusztáv, Deutsches Lehr- und Lesebuch. II. Budapest, 1877. Goethe, Iphigenie in Tauris.

Latín nyelv, hetenkinti 5 órában. Taciti Annal. XV. — Tankönyv: Tacitus Annalen von A. Draeger. Leipzig, 1879. — Horatii Carm. I. 31; II. 2. 13. 18. 19. 20.; III. 1. 2. 4. 5. 23. 24.; IV. 2. 3. 9.; Epod. 2. 7. 13.; Epist. I. 1. 10. — Tankönyv: Q. Horatii Flacci carmina selecta, ed. Grysar. Vindobonae, 1872. Minden két hétben egy iskolai gyakorlat Vagács szerint.

Görög nyelv, hetenkinti 4 órában. Platon, Crito, Euthyphro, ed. Hermannus. Lipsiae, 1874. — Homeri Iliad., XVIII., ed. Hohegger. Vindobonae 1854. Minden két hétben egy iskolai gyakorlat Schenkli-Kiss gyakorló-könyve szerint.

Történelem, hetenkinti 3 órában. Magyarország története, tekintettel a társadalmi és állami viszonyok fejlődésére. Tankönyv: Magyarország története Horváth Mihálytól. Budapest, 1870.

Természettan, hetenkinti 5 órában. Fénytan, hőtán, delejesség, villanyosság. Befejezésül a kosmographia elemei. Tankönyv: Fehér I. Kisérleti természettan, II. Budapest, 1878.

Mennyiségtan, hetenkinti 3 órában. Határozatlan egyenletek, kapcsolástan, kéttagúak hatványozása. Gömbháromszögtan. Tankönyv: Lutter, Betűszámtan. 1876. Ábel, Mértan. Budapest, 1872.

Bölcshészeti előtan, hetenkinti 3 órában. Psychologia: a lelki élet mivolta s ismeretének módszere, a lelki állapotok osztályozása, a képzetek (ismerés), érzetek (kedély) és vágyak (akarat) psychologiaja, a lelki és testi élet viszonya. — Logika: a gondolkodás mibenléte és formái, a logika felosztása, az elemi logika. Tankönyv: Pauer Imre, Tapasztalati lélektan. Bpest, 1876. — U. a., Logika. Bpest, 1877.

Tornázás, hetenkinti 2 órában. Rendgyakorlatok helyben és menetközben; húzódások és vonulások, összetett tag- és szabadgyakorlatok, botgyakorlatok tag- és szabadgyakorlatokkal összekötve. Szerelvényeken a tám-, nyiktámlengések továbbmenés- és szökésgyakorlatokkal; függések, hajlított karonfüggés-gyakorlatok lengés- és átlendüléssel összekötve, magas és távugrás-gyakorlatok.

A tanulók előmenetele.

A) A kötelezett tantárgyakban.

ELSŐ A) OSZTÁLY.

A tanuló neve és vallása, öszöndíjas vagy ismétlő-e?	T a n t á r g y a k								
	Vallástan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Természettudomány	Számítástan	Rajzoló mértan	Tornázás	Magaviselet
Abelsberg Simon, héber	3	4	4	4	4	4	4	3	2
Alföldi Béla, héber	2	2	2	2	1	2	1	2	2
Altwer Gyula, héber	2	2	2	2	3	3	3	3	2
Ausländer Dezső, héber	3	2	2	3	3	3	3	2	1
5 Balogh Sándor	1	1	1	1	1	2	1	2	2
Barakovich János	1	2	2	2	2	2	2	2	1
Baumhorn József, héber	1	2	2	2	3	3	2	—	2
Bertram József	2	3	3	4	3	2	2	3	2
Besser János	1	2	2	2	2	2	2	1	1
10 Bieber Mátyás	2	3	3	3	3	3	3	2	1
Bischof János	3	4	4	3	3	3	3	3	2
Bittó Gyula	2	3	4	3	3	4	4	3	2
Bója László	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Böhm Izidor, héb., ism.	2	3	3	3	2	4	4	2	2
15 Csikos Béla, ism.	1	3	3	1	1	3	1	2	2
Csokonay Ottó	4	4	4	4	3	4	4	—	2
Deák Antal	1	1	2	2	2	2	1	2	1
Deutsch Gyula, héber	1	3	4	4	4	3	4	3	2
Eusch Mihály, ism.	2	3	3	2	2	3	2	3	2
20 Fluk Ferenc	2	2	3	2	2	3	2	2	2
Frauenhoffer József	2	3	3	3	3	3	3	—	2
Gábrriel Ede	1	2	2	2	2	2	3	2	2
Gerstenbrand Antal	1	2	2	2	3	2	1	3	2
Gombkötő János	1	2	2	2	2	1	2	2	1
25 Greffitner János	2	3	3	3	2	3	3	3	2
Grünn János	1	2	2	3	3	2	1	2	1
Gulyás Vilmos	1	2	2	2	1	1	1	3	1
Halasy József	2	2	3	2	2	3	3	—	2
Hergatt Péter	2	3	3	2	3	3	3	3	2
30 Hoffmann Henrik	2	3	3	3	3	3	4	3	2

A tanuló neve és vallása, öszöndíjas vagy ismétlő-e?	T a n t á r g y a k							Magaviselet	
	Vallásán	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Természettud.	Számít.	Rajzoló mértan		Tornázás
Joó János	1	2	3	3	2	3	3	3	1
Jókay László	1	2	3	2	2	3	2	2	2
Juránovics Ferencz, ism.	2	2	3	2	2	3	3	3	1
Juránovics Gyula	1	2	2	2	2	2	2	2	2
35 Kállay Olivér	2	3	4	3	3	3	3	3	2
Kiss Antal	1	3	3	2	3	3	3	3	2
Kiss Richárd	1	3	3	3	3	3	3	2	2
Koczor Géza, ág. v.	1	3	3	3	2	3	3	2	1
Kohn Dezső, héber	1	1	2	1	2	2	2	2	1
40 Kohut József	2	2	2	2	2	3	3	3	2
Kollener Károly	3	4	4	4	3	4	4	—	2
Koller Ferencz	2	3	3	4	3	3	4	—	2
Kopasz István	1	3	3	3	3	3	2	2	2
Kotányi Manó, héber	2	3	3	4	2	3	3	2	2
45 Kotúcs József	2	3	3	2	3	3	4	2	2
Kráhl Antal, héber	2	2	2	2	3	2	2	1	2
Kráhl Sándor, héber, ism.	2	2	3	3	3	3	3	3	2
Lakatos Sándor	1	2	3	2	3	3	2	3	2
Lantos Péter	1	2	2	3	3	3	2	2	2
50 Leipnik Sándor, héber	2	3	4	3	3	3	3	3	2
Lengyel Ármin, héber, ism.	3	4	4	3	4	3	3	3	2
Löb Antal	1	1	1	1	2	1	2	2	1
Löcsey Dezső	2	3	4	3	3	4	3	3	2
Mach János	1	2	2	2	2	2	2	2	2
55 Muntyán István	1	2	3	2	2	3	2	2	2
Náder Lajos	2	3	4	4	2	3	3	2	2
Niklász Alajos	1	3	3	2	3	3	3	3	2
Obláth Dezső, héber	1	1	1	1	1	1	1	2	1
Onitiu Győző, g. k. v., ism.	1	3	3	3	2	3	2	3	2
60 Palásty István	1	2	3	2	2	2	2	2	2
Pollák Sándor, héber	3	3	4	3	3	3	3	3	2
Priváry Ferencz	1	2	3	3	3	2	2	2	2
Schipper János	2	3	3	3	3	3	2	3	1
Schmidt János	1	2	3	2	2	2	2	2	2
65 Seemayer Bódog	3	3	3	3	3	3	4	3	2
Stern Samu, héber, ism.	3	3	2	2	3	3	4	2	2
Strausz Béla, héber	3	3	3	2	2	2	3	3	2
Szemes István	1	3	3	2	3	3	3	3	1
Túróczy Mihály	1	2	3	2	2	2	1	2	1
70 Unterreiner József	2	2	3	2	2	2	3	3	1
Virág Gyula	1	2	3	2	3	3	3	3	1

A tanuló neve és vallása, ösztöndíjas vagy ismétlő-e?	T a n t á r e g y a k							Magaviselet	
	Vallásán	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Természettan	Számítan	Rajzoló mértan		Tornázás
Weinmann Jakab, héber . . .	1	3	4	*	2	3	4	3	2
Weisz Károly, héber . . .	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Zemlényi Károly	1	3	3	3	3	3	2	3	2
75 Zucker Manó, héber . . .	3	3	3	3	3	3	3	3	2

Kimaradtak :

Balásházi János.	Németh István.
Brucker József.	Rosnyay Ferdinánd.
Kollmann Rezső, ism.	Singer Jakab, héber.
Marosi Imre, héber, ism.	Várady Ernő, helv. v.

ELSŐ B) OSZTÁLY.

A tanuló neve és vallása, öszöntődíjas vagy ismétlő-e?	T a n t á r g y a k							Magaviselet	
	Vallás	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Természettan	Számítás	Rajzoló mértan		Tornázás
Ábrahám Szilveszter	1	2	3	3	2	2	1	2	1
Balogh István	3	3	3	2	2	1	2	3	1
Brunner Kálmán	3	3	4	3	3	3	4	3	2
Brüll Frigyes, héber	1	2	2	3	2	2	3	3	3
5 Brun Emil, ág. v.	1	2	1	3	1	2	2	2	2
Buzáth János	3	3	2	3	2	3	3	3	3
Buzáth Kálmán, ism.	3	3	2	3	3	3	3	2	3
Csóti Márk	3	3	3	3	3	3	3	3	2
Csukonyi Mihály	3	3	4	4	3	3	2	3	2
10 Ehling Jakab	3	3	3	3	3	3	3	3	1
Ehling Péter	3	3	4	4	4	3	4	3	1
Endrényi János	2	2	3	3	2	2	3	2	2
Enyedi Gyula	2	2	2	2	1	1	1	2	2
Erdélyi Zoltán	1	1	1	1	1	1	1	3	1
15 Felmayer Károly, ism.	1	3	3	3	2	3	2	1	2
Franz János	2	3	4	3	3	3	3	3	2
Freuburger István	2	3	4	3	2	3	3	3	2
Friedmann Lipót, héber	1	2	2	3	3	4	3	—	2
Fuchs Pál, héber	1	3	4	3	3	3	2	3	2
20 Gerhát József	2	3	3	3	2	3	3	3	1
Gottlieb Albert, héber	1	4	3	2	3	4	2	2	2
Grosz Elemér, héber	3	3	3	3	3	4	3	3	2
Groszmann Ármin, héber	1	3	2	3	1	3	3	3	1
Grün János	1	2	2	3	2	2	1	1	1
25 Halász Sándor	1	3	3	3	2	2	2	2	2
Hirsch Náthán, héber	3	3	3	3	2	2	2	3	2
Holtzer Tivadar, héber	1	1	1	2	1	1	2	2	1
Honkó Ödön	1	3	4	4	3	3	4	3	2
Ivánkovich Ernő	2	3	3	3	2	2	2	2	2
30 Keszler Ferencz	2	1	1	3	2	3	3	3	1
Keszler József	2	3	1	3	2	2	3	3	1
Kiebling Miklós	1	2	2	3	3	3	2	2	2
Kleinmann Adolf, héber	2	3	3	3	3	4	4	3	2
König Vilmos	1	3	2	2	2	3	2	3	2
35 Lengyel Sándor, héber	2	3	4	4	3	4	3	3	2
Lovászi Dezső	2	4	4	4	3	4	4	2	2
Lőw Ármin, héber, ism.	2	3	4	3	2	4	4	3	2
Mannheim Adolf, héber	1	2	2	3	3	2	2	2	2
Maróczy Géza	1	3	3	3	2	3	3	3	2

A tanuló neve és vallása, ösztöndíjas vagy ismétlő-e?	T a n t á r e y a k							Magaviselet	
	Vallásán	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Természettud.	Számít.	Rajzoló mértan		Tornázás
40 Maróthy Ferencz	2	3	2	3	2	2	3	2	2
Maróthy István	2	2	2	2	1	3	1	2	1
Mészáros Ferencz, ism.	2	3	2	3	2	3	2	2	2
Nagy Endre	1	2	2	3	2	2	3	3	2
Nyári Lukács	1	3	3	3	1	2	4	—	2
45 Öllik Pál, ág. v.	2	3	4	3	3	3	3	3	2
Ottovay Károly	2	3	3	3	2	3	2	2	2
Ördögh Dezső	2	3	4	3	2	3	3	2	2
Pillich Gyula	2	3	3	2	3	3	3	2	2
Pinkert Ferencz, ism.	3	4	4	4	4	4	2	2	2
50 Pollák Manó, héber	1	2	2	3	1	1	2	—	2
Pomutz Sándor	2	3	3	3	3	2	3	3	2
Preszly Aladár	3	3	4	3	2	3	3	1	2
Rác János	1	3	3	3	2	3	3	2	2
Remes József	3	3	4	4	3	3	3	2	2
55 Rietly Károly	2	2	3	3	1	2	2	3	2
Schütz Miklós	1	2	1	3	1	1	2	2	2
Schweiger József, héber	2	3	3	3	3	3	3	—	2
Szabó Antal	3	4	4	4	4	4	4	2	2
Szobonya Nándor, helv. v.	2	4	4	4	4	4	4	3	2
60 Szobotka Dezső, héber	1	3	3	2	2	3	2	3	2
Syrowy János	2	2	3	3	2	2	2	2	2
Sztojanov Mihály	3	4	4	4	4	4	4	2	2
Tápai Károly	2	4	4	4	3	4	4	2	2
Tóth József	1	1	1	2	1	1	1	2	2
65 Váradi Béla	3	4	3	3	2	4	3	2	2
Volk Gyula	1	3	2	3	2	3	3	—	2
Vuchetich György	2	3	3	3	3	3	3	3	2
Vienberger Manó, héber, ism.	1	2	2	3	3	3	2	2	2
Weisz Lajos, héber	1	3	2	3	2	3	2	—	2
70 Wild Márton	3	4	4	4	4	4	4	3	2
Zombori János	3	2	2	3	3	3	3	3	2
Zvékits Boldizsár, g. k. v.	1	3	2	3	3	2	3	1	1

Kimaradtak :

Deutsch Béla, héber.	Mészáros Bertalan.	Torma István.
Kiefer Miklós, ism.	Nagy Imre.	Tóth István.
Leger Nándor.	Neidenbach Ferencz.	Weinmann Jakab,
Löwi Ede, héb., ism.	Stoll István.	héber.

MÁSODIK OSZTÁLY.

A tanuló neve és vallása, ösztöndíjas vagy ismétlő-e?	T a n t á r g y a k							Magvisclet	
	Vallástan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Természettan	Mennyiségtan	Rajzoló mértan		Tornázás
Aradi Géza	3	3	4	2	2	4	3	3	2
Ábrahám Hugó, héb.	1	2	3	1	1	2	3	3	1
Árvay Ferenc	2	3	3	2	3	4	3	1	2
Balogh Ferencz, helv. v.	1	1	2	2	2	2	2	2	2
5 Battancs Pál	1	1	1	1	1	1	1	—	1
Beierlein Péter	3	3	3	2	3	3	3	2	2
Bene Lajos	3	3	3	3	2	3	3	3	1
Blau Jakab, héb.	2	3	3	2	2	3	3	2	2
Bráz János	1	2	3	1	2	2	2	3	2
10 Budur József	2	2	3	2	2	3	3	1	2
Cseh Lajos	1	2	2	1	2	1	2	1	1
Cziffra Gyula	2	3	3	2	2	4	2	1	1
Dinyer János	3	4	4	3	3	3	4	2	1
Dózsay Manó, héb.	3	2	3	2	2	4	3	3	2
15 Eibenschütz Izidor, héb.	4	3	4	4	2	2	4	2	2
Endrényi Mihály	2	2	2	2	2	3	3	2	2
Engi Pál	2	3	3	3	3	1	3	1	2
Eiszen Géza, ism.	2	3	3	3	2	3	4	2	1
Fabritzky Izidor, héb.	2	3	3	3	3	3	3	2	2
20 Faragó Boldizsár	2	3	3	3	2	2	1	2	1
Farkas Jenő	2	3	3	3	3	3	3	2	2
Fischer Mihály	3	3	3	2	3	3	3	3	2
Fleischmann Róbert, héb.	3	2	4	2	4	4	4	4	2
Flesch Sándor, héb.	1	1	1	1	1	1	1	2	1
25 Fogas Szilveszter	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Glautz Miksa	3	4	4	3	4	4	4	2	2
Grósz János	2	3	3	2	2	3	3	3	1
Grósz Izidor, héb.	4	3	4	3	3	3	3	3	2
Gruber Sándor, héb.	2	2	2	1	1	3	3	2	2
30 Halász Ferencz	1	1	2	1	1	1	2	1	2
Henz Péter, ism.	1	2	3	2	2	2	3	1	1
Herzl Sándor, héb.	1	2	2	1	1	2	2	1	1
Hirsch Miksa, ism., héb.	3	3	3	3	3	3	3	3	2
Jókay István	1	1	1	1	1	1	1	2	1
35 Jozsefert Antal, héb.	3	2	4	3	3	3	4	2	2
Ivánkovich Gyula, ism.	3	3	3	2	2	3	3	3	2
Kálmán József	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Küzdý Árpád	2	2	3	3	3	3	3	2	2
Klein Mór, héb.	3	3	3	3	3	4	4	3	2
40 Koata Miklós, g. k. v.	2	2	3	1	2	1	2	2	2
Lantos Antal	2	2	3	2	2	3	3	2	2

A tanuló neve és vallása, ösztöndíjas vagy ismétlő-e?	T a n t á r g y a k							Magaviselet	
	Vallástan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Természettan	Mennyiségtan	Rajzoló mértan		Tornázás
László Béla, ism.	1	3	3	3	2	2	3	2	2
Lőwinger Samu, héb.	2	3	3	2	3	3	3	3	2
Lőwy Kálmán, héb.	2	2	2	1	2	1	2	3	1
45 Makra István	1	3	3	2	2	3	3	2	1
Marosi Mór, héb.	3	3	2	2	3	3	2	3	2
Mayer János	3	4	4	3	3	4	4	3	2
Mersán József	1	3	3	2	2	2	1	1	2
Noszlopy Antal	1	1	1	1	1	1	1	—	1
50 Nyilasy Gusztáv	2	3	4	2	3	3	3	2	2
Obretkovics Zs., ism., g. k. v.	2	3	3	1	1	3	3	1	1
Offner Bertalan, héb.	2	3	3	2	3	3	3	3	2
Ökrös Lajos	Vi	zs	gá	la	tot	n	e	m	tett
Paulovics Árkád	2	3	3	2	2	3	3	2	2
55 Puschner Lipót	3	3	3	2	3	3	3	1	2
Putz József	1	1	2	1	1	1	2	2	1
Rajki Mihály	2	3	3	3	3	3	3	3	2
Reitter József	3	3	3	2	3	4	4	3	2
Rex Manó, héb.	3	1	2	2	3	2	2	3	2
60 Rózsa József	2	3	3	2	2	2	2	1	2
Schäffer Ferenc	3	3	3	3	3	3	3	2	1
Schlesinger Ferenc, héb.	3	2	2	1	2	3	3	3	2
Schütz István, ism.	3	3	3	2	2	3	3	3	2
Simonyi Béla	1	1	2	1	2	1	1	1	1
65 Steiner Samu, héb.	3	3	3	1	2	4	4	3	2
Szabó Aladár	1	2	2	1	2	1	2	2	1
Szauerland Gyula	1	3	3	2	3	3	3	2	2
Szolcsányi József	2	3	3	1	2	2	3	1	1
Szöghy Sándor	2	3	3	2	3	2	3	2	1
70 Tannenbaum S., ism., héb.	2	1	2	1	1	2	2	—	2
Temesváry István	3	2	3	2	3	3	2	2	1
Till Ernő	2	1	2	1	2	2	2	3	1
Tóth Károly, ism.	2	3	3	3	3	3	3	2	2
Tóth Mihály	1	1	1	1	1	1	1	1	1
75 Tölcséry István	1	1	2	1	1	2	3	—	2
Wawra Béla	3	3	4	3	3	4	4	2	2
Weisz Ferenc, héb.	3	4	4	2	3	4	4	3	2
Weisz Lajos, héb.	3	3	3	1	3	2	2	3	2
Wolf István	3	3	3	3	2	3	2	2	2
80 Zerkovitz Emil, héb.	2	3	2	2	2	3	3	3	2
Zimányi Károly	2	3	3	2	2	2	2	2	2

Kimaradtak: Anika Sándor, Börcsök János, Erdélyi Ferencz, Fraunhoffer József, Pinkert József, Vékes Bertalan, ism., Weisz Béla, héber, Wolf Béla.

HARMADIK OSZTÁLY.

A tanuló neve és vallása, ösztöndíjas vagy ismétlő-e?	T a n t á r g y a k								Magaviselet	
	Vallásán	Magyar nyelv	Német nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Természettani földrajz	Mennyiségtan	Kajizoló mértan		Tornázás
Ausländer Gyula, héb.	1	2	2	3	3	3	2	3	—	2
Balassa Imre, helv. v.	1	1	1	2	1	2	1	1	1	1
Balogh Ernő, helv. v.	1	2	1	3	2	3	2	2	1	1
Bálint János	1	2	1	3	1	2	2	1	2	2
5 Becsey Károly	1	1	2	2	3	2	2	1	1	1
Bieber Béla	1	2	1	3	2	3	2	2	2	1
Bieber Jakab	2	3	1	3	3	2	2	2	2	1
Biking József	2	3	3	3	2	3	4	3	2	2
Biró Ferencz	1	3	3	3	4	3	3	3	3	2
10 Blanz Jakab, héb.	1	3	2	4	4	3	4	4	—	2
Chapó János	2	3	1	3	3	2	3	3	2	2
Czinner Antal	1	3	2	3	4	3	1	2	1	2
Endrényi Jenő	1	1	1	2	3	2	2	2	2	2
Erdensohn János, héb.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
15 Farkas József, ism.	1	2	3	3	2	2	1	1	1	2
Flesch Ármin, héb.	1	2	2	3	3	1	2	3	1	2
Groszmann József, héber	2	2	2	3	2	2	2	2	—	2
Gruber Gyula, héber	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1
Hadady Géza	1	2	1	3	2	3	3	2	2	1
20 Hankó János	1	3	2	3	3	3	3	3	2	1
Hänel Vilmos	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Hegedűs András	1	1	1	1	3	3	2	2	1	1
Hunyár Mátyás	1	2	1	3	1	2	2	3	2	1
Hübner Lajos	1	2	1	2	2	2	2	2	1	1
25 Ivánkovits Béla	1	3	2	3	2	2	3	3	3	2
Jenei István	2	3	3	3	4	3	3	3	3	2
Joannovits Sándor, g. k. v.	2	3	2	3	2	3	3	3	2	2
Jóhn Illés, g. k. v.	1	2	1	2	1	2	1	1	1	1
Jungen József	1	2	2	2	2	2	1	1	1	1
30 Junker Kristóf, ism.	1	3	2	3	2	3	3	2	1	2
Kaszta János, ism.	2	3	2	3	3	4	3	3	3	2
Kálmán József, héber	1	3	2	2	3	3	3	3	2	2
Kálmán Károly	2	4	2	4	3	3	4	3	1	2
Klein Endre, héber	3	3	3	4	3	3	3	3	2	2
35 Kohn Jenő, héber	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2
Kolling Mihály	1	2	1	3	2	1	3	3	1	1
Kovács János	2	4	3	4	4	4	4	3	2	2
Kovács Lajos	2	2	3	3	3	4	2	3	2	2
Krausz József, héb., ism.	3	2	1	3	2	1	1	3	1	2
40 Krausz Mihály	2	3	2	3	3	3	2	4	1	2

A tanuló neve és vallása, öszöndíjas vagy ismétlő-e:	T a n t á r g y a k									Magaviselet
	Vallásán	Magyar nyelv	Német nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Természettan földrajz	Mennyiségtan	Rajzoló mértan	Tornázás	
Kunitzer Antal, héber	1	1	2	3	2	3	2	3	1	2
Lábdy Ákos	2	3	3	3	3	3	3	4	1	2
Leopold Gyula, héber	1	1	3	2	3	2	1	3	2	2
Löwinger Dezső, héber	1	2	2	3	2	2	3	2	2	2
45 Löwy Lukács, héber	2	3	3	3	3	3	3	3	1	2
Manheim Ignác, héber	1	2	2	2	3	2	2	3	2	2
Massa József	2	3	4	3	3	2	3	4	2	2
Mayer Zsigmond, héber	2	3	3	3	3	1	1	2	2	2
Muzsay Géza	1	3	3	3	3	3	3	4	2	2
50 Nóvé József	1	2	2	2	2	3	2	1	1	1
Ocskay Miklós	2	4	3	4	4	3	3	3	3	2
Privári József	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Samu Antal	1	2	2	2	2	2	1	1	1	1
Schmidt Boldizsár	1	3	2	3	3	3	2	3	2	1
55 Schmidt István	1	2	2	3	2	2	2	3	2	1
Schulhof Zsigmond, héb.	2	3	2	3	3	4	2	2	2	2
Schwarz Ferencz, héb.	3	2	1	2	3	3	2	3	2	2
Schweiger Imre, héber	2	3	2	4	3	3	3	3	3	2
Seidman Jakab, héber	2	3	3	3	3	3	2	2	—	2
60 Sonnenfeld Emil, héber	1	3	3	3	3	3	3	3	3	2
Szabó Ferencz	1	4	2	3	3	3	3	3	1	1
Szávits Emil, g. k. v.	1	2	3	2	2	3	3	3	3	2
Szegheő Károly	1	2	1	2	1	2	1	1	1	1
Szeles Dezső	2	4	3	4	3	4	3	3	1	2
65 Szeles János	1	3	2	3	3	3	3	2	2	1
Takács István	1	1	1	2	1	2	2	1	1	1
Temesvári Ödön	2	3	3	3	3	3	2	3	2	2
Üveges Károly	1	1	1	2	2	2	1	2	1	1
Vásárhelyi Gyula	1	1	1	2	2	2	1	1	1	1
70 Wall Dániel	2	3	2	3	4	4	3	3	2	2
Weisz Mór, héber	3	4	3	4	3	3	3	4	3	2
Weisz Samu, héber	3	3	3	3	3	4	3	3	3	2
Weisz Sándor, héber	1	2	1	2	2	2	1	2	2	1
Wertheim Sándor	2	3	2	3	2	2	2	3	2	1

Kimaradtak:

Begov Aladár, ism.	Pillinger János, ism.
Deutsch József, héber.	Schnur Gyula, héber.
Ferencsevits Tamás.	Szabó Manó, héber.
Gyólay József.	Tápay László.
5 Kocsis József, ism.	10 Treszky Jenő.

A tanuló neve és vallása, ösztöndíjas vagy ismétlő-e?	T a n t á r g y a k										
	Vallás	Magyar nyelv	Német nyelv	Latin nyelv	Történelem	Földrajz	Természettud.	Mennyiségtan	Rajzoló mértan	Tornázás	Magaviselet
Molnár Kálmán . . .	1	3	3	3	4	3	2	3	3	2	2
Nägele Antal . . .	1	2	2	3	2	1	2	3	2	3	1
Novák Gyula . . .	1	2	2	2	3	3	1	2	3	1	1
Orsó Gáspár . . .	1	2	2	3	2	3	1	2	1	2	1
45 Parison Lajos . . .	1	2	1	2	1	1	1	2	1	1	1
Puskov Péter . . .	2	4	3	4	4	3	3	3	2	1	2
Rainer Emil . . .	1	2	1	3	1	1	1	3	1	2	2
Regdon Géza . . .	1	2	1	1	2	2	2	1	1	2	2
Sándor Imre . . .	1	3	1	3	3	2	2	3	3	3	2
50 Schannen Mátyás . . .	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1
Schönberger Iz., héber	3	2	2	2	2	1	2	4	2	3	2
Schwarz Béla, héb.	3	2	1	3	2	2	1	3	3	3	2
Seifensieder Béla, héb.	1	2	1	2	2	2	2	3	3	2	1
Serb István, g. k. v.	1	2	2	2	3	2	3	3	3	1	1
55 Szendrey Sándor . . .	1	2	2	3	3	3	3	3	3	2	2
Szöke Sándor . . .	1	3	2	3	3	3	2	3	2	1	2
Szremác László, g. k. v.	1	4	3	4	3	2	3	3	3	2	2
Szűcs Ferenc . . .	1	2	3	3	3	2	3	3	2	1	2
Taschler József . . .	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2
60 Tóth János . . .	1	2	2	3	2	2	2	2	1	2	2
Tóth Károly . . .	1	2	2	2	1	3	2	3	3	1	2
Török János, ism.	1	2	2	3	3	2	2	1	3	2	2
Túróczy Sándor . . .	1	1	2	3	1	2	3	3	1	2	2
Uitz Miklós . . .	1	2	1	3	3	1	2	3	2	2	1
65 Vajda Manó, héb.	1	2	1	2	1	1	2	2	3	3	2
Vinkler János . . .	3	2	2	3	2	2	2	3	3	2	2
Weinberger M., héb.	1	3	3	4	3	3	3	3	2	2	2
Wenzel Péter . . .	1	1	1	2	2	1	1	2	1	1	1
Werler Péter . . .	1	2	2	3	2	2	3	2	3	—	2
70 Wienberger A., héb.	2	3	2	4	3	3	2	3	2	2	2
Zerkovitz Samu, héb.	1	2	2	3	2	3	2	2	2	—	2
Zombory Lukács . . .	2	3	2	2	3	3	2	3	2	2	2

Kimaradtak:

Blüh Sándor, héber.
Ilkau Döme, g. k. v.

Kohn Ignác, héber, ism.
Szegheó Géza.

ÖTÖDIK OSZTÁLY.

A tanuló neve és vallása, osztöndijas vagy ismétlő-e?	T a n t á r g y a k								Magaviselet
	Vallásán	Magyar nyelv	Német nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Történelem	Természettarjz	Nyenyiségtan	
Aigner Dezső	1	3	3	3	3	3	3	2	2
Arnold József	1	4	3	4	4	2	1	4	2
Bagáry László	2	2	2	3	3	1	2	3	3
Brátán János	1	3	2	3	3	2	3	2	1
5 Czinner Gyula, héb.	2	2	2	3	3	2	2	2	1
Dienes Antal	2	2	2	3	3	2	2	2	2
Ehling Károly	Vi	zs	gá	la	tot	ne	m		tett
Ekker József	1	2	2	*	*	2	3	2	—
Fahn Mór, héb.	1	2	1	2	2	1	2	3	2
10 Farkas István	1	2	2	3	3	2	2	3	1
Hám Antal	1	1	1	1	1	1	1	1	2
Jakabffy Lajos	1	1	2	3	2	1	1	2	1
Jovanovics Pant., g. k. v.	1	3	1	3	3	3	2	3	3
Judith Sándor	1	3	2	4	3	3	3	4	3
15 Jurkovits Aladár	1	2	2	2	2	2	1	2	2
Kikindai Béla	1	3	2	2	2	2	1	2	1
Kirscht József, héb.	2	3	2	3	3	2	2	3	—
Kiss György	1	1	1	2	1	1	1	2	—
Klein József, héber	1	1	1	1	1	1	1	1	3
20 Koch Dávid, héber	Vi	zs	gá	la	tot	ne	m		tett
Kohn Géza, héber	1	1	1	1	1	1	1	3	1
Kondorossy Emil, g. k. v.	1	2	2	2	1	2	1	2	2
Kornia Vazul, g. k. v.	2	3	1	3	3	2	3	3	2
Krausz Péter	1	1	1	3	2	1	1	2	1
25 Kulisich István	1	3	3	4	3	4	3	4	1
Kunitzer Károly, héber	1	1	2	3	2	1	2	2	3
Lászlóffy János	1	2	3	2	3	2	2	2	2
Léber Antal	1	2	2	3	3	3	2	4	1
Lévay Ferencz, héber	3	3	2	3	3	2	2	3	—
30 Löw Henrik héb.	1	2	2	3	3	1	2	2	1
Magyar Ferencz.	1	2	3	3	3	3	2	4	2
Magyar János	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Máy Frigyes	1	2	1	3	3	3	1	3	2
Mondschein Vilmos, héber	1	2	1	2	1	2	1	1	2
35 Neuhausz Árm., héb., ism.	1	3	2	3	4	2	2	2	3
Nováky József	1	2	2	3	3	2	2	3	1
Salánky István	1	2	2	3	2	1	2	3	2
Samu István	1	3	3	3	2	2	2	3	1
Schreiber Mór, héber	1	1	2	2	1	1	1	2	3
40 Sisák Pál	1	1	1	2	1	1	1	2	1

A tanuló neve és vallása, ösztöndíjas vagy ismétlő-e?	T a n t á r s a g y a k								Magaviselet
	Vallásán	Magyar nyelv	Német nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Történelem	Természettudj	Mennyiségtan	
Steinitz Tóbiás, héber	1	1	1	1	1	1	2	2	2
Strauss Simon, héber	1	3	2	4	4	2	2	3	3
Tary Ferencz	1	2	3	3	3	2	2	3	2
Tóth Ferencz	1	2	2	3	2	1	2	2	1
45 Uitz Mátyás	1	3	1	3	2	2	2	2	2
Várady József	1	2	2	3	3	3	2	3	2
Vass Géza	1	2	2	3	4	3	1	3	3
Waldner Dávid, héb., ism.	2	3	2	3	4	3	2	3	3
Wassermann Emm., héb.	2	3	1	4	3	3	2	3	—
50 Weisz Mátyás	1	1	1	2	1	1	1	1	2
Weisz Zsigmond, héber	1	1	1	2	1	2	2	3	—
Wöber György	2	2	2	3	2	2	2	3	—
Wöber Lajos	1	1	2	2	1	1	1	2	3
Zucker Simon, héber	2	3	1	3	2	3	2	2	1

Kimaradtak :

Baltezán Mihály, g. k. v.	Grünstein Arnold, héber.
Cserzi Mihály, ism.	Hirsch Dezső, héber, ism.
Csizmadia István.	Reitzer Zsigmond, héber.
Derner Dezső.	Rózsa Lajos.
Derner Gyula.	Steingassner István.
Frenyó Rezső, ág. h. v.	Waldner József, héber, ism.

HATODIK OSZTÁLY.

A tanuló neve és vallása, ösztöndíjas vagy ismétlő-e?	T a n t á r g y a k									
	Vallásan	Magyar nyelv	Német nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Történelem	Természettan	Matematika	Tornázás	Magaviselet
Áberle Sándor	3	3	2	3	3	3	3	3	4	2
Bernstein Izidor, héber	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2
Biking Rókus	1	2	2	3	3	1	1	3	2	2
Bózsó Lajos	2	3	3	4	4	3	3	3	3	2
5 Csernák Sándor	1	1	1	1	2	1	1	2	2	1
Csorvay Emil	1	2	3	4	3	1	2	3	—	2
Daempfl István	1	2	2	3	4	1	1	3	2	2
Eperjesi Béla	1	1	1	2	3	2	1	1	2	2
Eusch Lajos	1	1	1	2	3	2	1	2	1	1
10 Fendler János	1	2	1	3	3	2	1	3	2	1
Fischhof Samu, héber	2	2	1	3	3	3	1	2	3	2
Frankl Ignác, héber	2	3	1	3	3	3	1	3	1	2
Gansl Sándor, héber	2	4	2	4	4	3	3	3	3	2
Gera János	3	3	3	3	3	3	3	3	2	2
15 Genszinger Antal	1	2	1	2	2	2	1	2	2	1
Grünblatt Samu, héber	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1
Hajós József	1	2	3	3	3	2	2	3	2	2
Huszár Sándor	1	1	1	1	1	1	1	1	—	1
Jerney Zoltán	3	3	2	3	3	3	2	2	2	2
20 Junker János	1	2	2	2	3	1	2	3	1	1
Kelemen András	3	3	3	3	4	1	2	4	3	2
Kelemen Dezső	1	2	2	2	2	3	2	2	2	1
Keresztes István	1	1	2	3	2	2	1	3	2	1
Krebsz György	1	2	2	3	3	2	1	4	1	2
25 Kunitzer Alfréd, héber	1	2	1	3	1	3	1	2	1	2
Lefkovits Áron, héber	1	2	1	1	1	2	1	2	3	1
Mertz Lajos	1	2	2	3	2	2	2	3	—	2
Müller Károly, öszt.	1	2	1	1	1	1	1	2	1	1
Pick Rezső, héber	1	2	1	2	2	2	1	2	3	2
30 Pity Sándor	1	1	1	1	2	2	1	1	1	1
Pokimbroda Sándor	1	1	1	1	1	1	1	1	3	1
Remess András	2	1	1	2	2	2	2	2	2	1
Rózsa Szilveszter	3	3	3	4	4	3	2	4	2	2
Rusz Gusztáv, héber	2	2	1	3	2	2	1	2	—	2
35 Schattelesz Mór, héber	1	3	2	3	3	3	3	2	3	2
Schlesinger Gyula, héber	1	1	2	2	1	1	1	3	—	2
Schweiger Adolf, héber	2	1	1	3	2	1	1	3	3	2
Seymann Ernő	1	2	1	2	2	1	1	2	2	1
Simonidesz Sándor, öszt.	1	1	2	2	2	2	1	2	3	1

A tanuló neve és vallása, öszöntdíjas vagy ismétlő-e?	T a n t á r g y a k									
	Vallásán	Magyar nyelv	Német nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Történelem	Természettud.	Mennyiségtan	Tornázás	Magaviselet
40 Somogyi István	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1
Szekula József	1	2	2	2	2	2	1	2	1	1
Szeles Mihály	2	3	3	3	4	2	2	3	1	2
Sziráky Gyula	1	1	2	2	2	1	1	3	1	2
Tombácz János	1	2	2	2	2	1	2	1	2	1
45 Tóth Gyula	1	3	2	4	4	3	2	3	4	2

Kimaradtak:

Básch Ferdinánd.	5 Ronkovits Gyula, ism.
Kimpián Tivadar, gör. kel.	Schreier József, héber.
Kohn Ignác, héber.	Urbán Mihály.
Obradovits Emil, gör. kel.	

Meghall: Kiss István.

HETEDIK OSZTÁLY.

A tanuló neve és vallása, ösztöndíjas vagy ismétlő-e?	T a n t á r g y a k								Magaviselet	
	Vallásán	Magyar nyelv	Német nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Történelem	Természettan	Mennyviségtan		Tornázás
Ábrahám István	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1
Böhm Adolf, héb. . . .	1	1	2	2	2	2	1	1	—	1
Feuer Lipót, héb. . . .	1	2	2	1	2	1	2	2	2	2
Grifatong Jakab	2	2	3	3	3	3	3	3	1	2
5 Hubert Dávid, héb. . . .	1	2	1	2	2	1	2	2	3	2
Junker János	1	1	1	2	2	2	1	2	1	2
Kain Sándor	3	3	3	4	4	3	3	4	3	2
Kaszta Péter	1	2	3	3	3	2	3	3	2	1
Kettenstock Miklós	1	2	2	3	3	3	3	2	1	1
10 ifj. Kónya János	3	2	3	3	3	3	3	3	3	2
id. Kónya János	1	3	3	3	3	2	2	3	—	1
Kószó István	1	1	2	1	2	2	2	2	2	1
Kudla János	1	2	2	3	3	3	2	3	3	2
Mayer Károly	1	1	2	2	2	2	1	1	1	2
15 Mihályffy Ferencz, ism. . .	3	3	3	4	4	3	4	4	1	2
Mondschein Samu, héb. . .	1	2	1	1	2	1	1	1	2	2
Okruczky István	1	2	2	3	3	2	3	3	—	2
Onitiu Vir., g. k. v., öszt.	1	1	1	1	1	1	2	2	2	2
Pálfy Dezső	1	2	2	2	3	2	2	2	1	1
20 Papp Károly	1	2	2	2	3	3	2	3	1	2
Pelikán Ede	1	2	2	3	3	3	2	2	2	2
Povolny János	1	1	2	3	3	2	3	3	—	1
Prinz Ignác, héb.	1	2	2	3	3	2	2	3	2	2
Regdon Károly	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1
25 Reitzer László, héb. . . .	2	2	2	3	3	2	3	3	3	2
Rex Izidor, héb.	1	2	2	2	2	2	1	2	3	2
Rózsa István	2	3	3	4	4	3	4	3	1	2
Schäffer Henrik, héb. . . .	2	2	2	3	3	2	2	3	3	2
Steigenberger Józs., héb. . .	3	2	1	3	3	3	2	3	3	2
30 Steinitz Jakab, héb. . . .	3	2	2	3	3	3	2	2	3	2
Szabó Imre	3	3	3	3	4	2	3	4	1	2
Szegheő Gyula	3	1	2	2	3	2	2	2	2	1
Szójka Kálmán, hel. v. . . .	1	3	2	2	3	2	3	3	2	2
Szőke Ferencz	2	3	3	4	4	3	3	4	2	2
35 Vajda Imre, héb.	2	3	2	3	3	2	2	3	—	2
Werschitz Vilmos, héb. . . .	3	3	2	4	3	1	2	3	—	2
Wertheim József	1	2	2	3	3	3	2	2	2	2

Kimaradtak :

Begov Árpád.
Josefert Mátyás, héb.

Pepa János, g. k. v.
Roth Károly, héb.

NYOLCZADIK OSZTÁLY.

A tanuló neve és vallása, ösztöndíjas vagy ismétlő-e?	T a n t á r r e g y a k									Magaviselet	
	Vallásán	Magyar nyelv	Német nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Történelem	Természettan	Mennyiségtan	Bölcsészettan		Tornázás
Babarcy József . . .	3	3	2	4	4	3	3	4	3	—	1
Bak Illés, héber . . .	*	3	2	3	3	2	4	4	2	4	2
Balogh Károly . . .	1	2	2	3	4	1	3	2	1	1	2
Bene Dezső . . .	1	3	2	3	3	3	3	4	3	2	2
5 Bieber Miklós . . .	1	2	1	4	4	2	2	4	2	1	2
Binnenfeld Gy., héber .	*	2	2	4	3	3	3	2	2	3	2
Breisach Béla . . .	1	3	2	3	3	3	2	2	1	1	2
Buding Miklós . . .	1	2	1	2	3	2	1	1	1	1	2
Farkas Gyula . . .	1	1	2	3	3	2	2	2	1	2	1
10 Gaál István . . .	1	1	1	1	1	1	1	3	1	1	1
Goldmann Fülöp, héber	*	3	1	3	3	2	2	1	1	3	2
Hegedüs Ferencz . . .	1	2	1	2	2	1	2	2	1	2	1
Horovitz Sándor, héber	1	1	1	2	2	1	2	1	1	3	1
Iritz Mór, héber . . .	*	3	2	3	3	2	2	2	2	3	2
15 Juhász Károly . . .	1	1	1	3	3	1	1	1	2	1	1
Kaufmann Th., héber .	1	1	1	2	2	1	1	1	1	3	2
Kiss István, ism. . . .	1	2	2	3	3	2	2	2	2	3	2
Klein Mihály . . .	1	3	1	2	2	3	2	3	3	1	2
Kunitzer Sándor, héber	*	2	2	3	3	2	2	2	2	3	2
20 Kutassy József . . .	1	3	2	4	4	3	3	4	2	3	2
Lévay József, héber .	1	2	1	3	3	2	2	2	1	3	2
Lippay Lajos . . .	1	1	1	1	1	1	1	1	1	3	1
Nagy István . . .	1	2	2	3	3	2	2	2	3	1	1
Neurohr Mihály . . .	1	3	2	3	3	2	2	2	3	2	2
25 Neuwerth Miklós . . .	1	2	1	3	3	3	2	3	3	3	2
Reiner Gyula, héber .	*	3	2	4	4	2	2	4	2	3	2
Schäffer József . . .	1	3	2	3	3	2	2	2	3	1	2
Schlesinger Ján., héber	*	2	1	3	3	2	2	3	1	2	2
Schwartz Lipót, héber	*	2	2	3	3	1	3	3	2	1	2
30 Spitz Bernát, héber .	*	2	1	3	3	1	2	2	2	—	2
Stein Adolf, héber . .	*	1	1	3	3	2	3	2	2	—	2
Ungár Simon, héber .	*	2	2	4	3	2	2	4	2	3	2
Weiner Márton, héber	1	2	2	3	3	2	3	3	2	3	2
Weisz Miksa, héber .	1	3	2	3	3	3	3	2	3	—	2
35 Weisz Vil., héber, ism.	*	2	2	3	3	2	3	3	1	3	2
Zillich Péter . . .	1	2	2	3	3	2	3	2	3	1	2

Kimaradtak:

Matók Ferencz.

Salánky József.

B) A nem kötelezett tantárgyakban.
I. Francia nyelv.

I. osztály.		Érdem- jegy			Érdem- jegy
	Abelsberg Simon . . .	3		Löwy Lukács . . .	2
	Csokonay Ottó . . .	3		Mannheim Ignác . . .	1
	Gottlieb Albert . . .	3		Schweiger Imre . . .	2
	Holczer Tivadar . . .	2	35	Sonnenfeld Emil . . .	2
5	Kotányi Manó . . .	3		Szávics Emil . . .	3
	Krahl Antal . . .	3		Szegheő Károly . . .	2
	Kohn Dezső . . .	2		IV. osztály.	
	Leipnik Sándor . . .	3		Berger Ödön . . .	2
	Obláth Dezső . . .	1		Fein Armin . . .	2
10	Stern Samu . . .	2	40	Flesch Adalbert . . .	2
	Weinmann Jakab . . .	1		Gerle Imre . . .	2
	Weisz Károly . . .	1		Lemle József . . .	3
	II. osztály.			Orsó Gáspár . . .	1
	Balogh Ferencz . . .	2		V. osztály.	
	Dózsay Manó . . .	2		Jakabfy Lajos . . .	1
15	Fabritzky Izidor . . .	2	45	Jurkovics Aladár . . .	2
	Flesch Sándor . . .	1		Kiss György . . .	1
	Glautz Miksa . . .	3		Salánky István . . .	1
	Grósz Izidor . . .	3		Weisz Zsigmond . . .	1
	Löwy Kálmán . . .	2		VI. osztály.	
20	Marosi Mór . . .	2		Bernstein Izidor . . .	1
	Offner Bertalan . . .	3	50	Huszár Sándor . . .	1
	Obretkovits Zsigmond . . .	3		Pity Sándor . . .	1
	Paulovits Árkád . . .	3		Seymann Ernő . . .	1
	Putz József . . .	2		VII. osztály.	
25	Rajki Mihály . . .	3		Mondschein Samu . . .	1
	Schütz István . . .	3		Wertheim József . . .	1
	Temesváry István . . .	3		VIII. osztály.	
	Till Ernő . . .	2	55	Hegedús Ferencz . . .	1
	III. osztály.			Kutassy József . . .	1
	Balogh Ernő . . .	2			
30	Becsei Károly . . .	1			
	Löwinger Dezső . . .	2			

A francia nyelv het. 4 órában adatott elő. Tankönyvek: Magyar-francia nyelvtan, I. r. Dr. Otto Emil ut. Rayé Lajos. Bpest, 1874. és Francia olv. és társ.-könyv, I. Irta Borostyáni A. Szeged, 1865.

II. Gyorsírás.
(A *-gal jelöltek egyszersmind a gyorsíró-kör tagjai.)

II. osztály.		Érdem- jegy			Érdem- jegy
	Bene Lajos . . .	3		Kálmán József . . .	kim.
	Fogas Szilveszter . . .	2	5	Mersán József . . .	4
	Jókay István . . .	1			

III. osztály.		Érdem- jegy	Érdem- jegy	
	Csapó János	2	50 Kiss György	1
	Farkas József	2	Kirsch József	1
	*Hadady Géza	1	*Koch Dániel	2
	Hegedűs András	1	*Klein József	1
10	Kaszta János	2	*Kulisich István	1
	Kálmán József	4	55 *Lévay Ferencz	—
	Kálmán Károly	kim.	*Mondschein Vilmos	1
	Kovács János	1	Nováky József	1
	Leopold Gyula	2	Reitzer Zsigmond	3
15	Sonnenfeld Emil	2	Rózsa Lajos	1
	Nové József	1	60 Steinitz Tóbiás	2
	Priváry József	2	*Wassermann Eman. . . .	—
	*Seidman Jakab	1	*Waldner József	—
	Jeney István	kim.		
20	Schmidt István	1	VI. osztály.	
	Szabó Ferencz	2	Bernstein Izidor	1
	Szegheő Károly	1	*Bózsó Lajos	1
	Takács István	1	65 *Eperjesi Béla	1
	Úveges Károly	1	Fendler János	2
25	Vásárhelyi Gyula	1	*Fischóf Samu	1
			Frankl Ignác	1
	IV. osztály.		Ganszl Sándor	2
	*Abelsberg Lajos	2	70 Genszinger Antal	1
	Bezdán József	1	Gera János	1
	Eiszen Gyula	1	*Grünblatt Sámuel	1
	Dobó András	kim.	*Hajos József	2
30	Fein Ármin	1	*Huszár Sándor	2
	*Fleischman Béla	2	75 *Kelemen Dezső	1
	*Flesch Adolf	1	*Lefkovits Áhron	1
	*Hegedűs Lajos	3	Mercz Lajos	1
	*Kiss Ferenc	3	*Pick Rezső	1
35	Molnár Kálmán	3	Piti Sándor	1
	Mészáros István	4	80 Pokimbroda Sándor	1
	*Orsó Gáspár	1	*Remes András	2
	Sándor Imre	1	*Rózsa Szilveszter	2
	Schönberger Izidor	1	Schattelesz Mór	1
40	*Seifensieder Béla	1	*Somogyi István	1
	Tóth János	1	85 Szeles Mihály	2
	Weinberger Miksa	2	Sziráky Gyula	2
	Wienberger Andor	2	Tombác János	1
			*Tóth Gyula	1
	V. osztály.		*Urbán Mihály	2
	Czinner Gyula	kim.		
45	*Derner Dezső	kim.	VII. osztály.	
	Ehling Károly	2	90 *Ábrahám István	1
	Fahn Mór	1	*Feuer Lipót	1
	Frenyó Rezső	kim.	*Junker János	1
	Hám Antal	1	Kain Sándor	1

	Érdem- jegy		Érdem- jegy
	1	*Farkas Gyula . . .	1
95 *Kaszta Péter . . .	1	*Gál István . . .	2
*Kószó István . . .	2	*Goldman Fülöp . . .	2
*Mayer Károly . . .	1	110 *Hegedűs Ferencz . . .	1
*Okruzky István . . .	2	*Horovitz Sándor . . .	1
*Papp Károly . . .	1	*Juhász Károly . . .	2
*Pelikán Ede . . .	1	*Kaufmann Izsó . . .	1
100 Regdon Károly . . .	1	*Klein Mihály . . .	2
Szabó Imre . . .	1	115 *Lévay József . . .	1
*Szőke Ferencz . . .	2	*Lippay Lajos . . .	1
*Wertheim József . . .	1	*Schlesinger János . . .	1
VIII. osztály.			
*Balogh Károly . . .	kim.	*Reiner Gyula . . .	1
105 *Bene József . . .	kim.	*Matók Ferencz . . .	2
*Breisach Béla . . .	2	120 *Weisz Miksa . . .	1
		*Weiner Márton . . .	1

Előadatott a Gabelsberger-Markovics-féle magyar gyorsírás.

III. A műénekből.

	Érdem- jegy		Érdem- jegy
I. A. osztály.			
Balogh Sándor . . .	2	Kibling Miklós . . .	2
Besser János . . .	1	Nagy Endre . . .	2
Bója László . . .	1	Nyáry Lukács . . .	2
Csokonay Ottó . . .	2	Ottovay Károly . . .	2
5 Gerstenbrandt Antal . . .	2	30 Ördögh Dezső . . .	2
Jókai László . . .	2	Pinkert Ferencz . . .	3
Joó János . . .	2	Pomutz Sándor . . .	2
Kiss Antal . . .	3	Szabó Antal . . .	3
Koczor Géza . . .	1	Szirovoy János . . .	1
10 Lakatos Sándor . . .	2	35 Tóth József . . .	1
Lantos Péter . . .	2	Várady Béla . . .	2
Lób Antal . . .	2	II. osztály.	
Palásthy István . . .	2	Balogh Ferencz . . .	1
Priváry Ferenc . . .	1	Battancs Pál . . .	2
15 Schipper János . . .	2	Cseh Lajos . . .	1
Szemes István . . .	2	40 Cziffra Gyula . . .	1
Turóczy Mihály . . .	2	Endrényi Mihály . . .	1
Zemlényi Károly . . .	2	Engi Pál . . .	2
I. B. osztály.			
Balogh István . . .	3	Farkas Jenő . . .	1
20 Buzáth Kálmán . . .	2	Halász Ferencz . . .	1
Csóti Márk . . .	2	45 Jókai István . . .	1
Csukonyi Mihály . . .	1	Kálmán József . . .	2
Endrényi János . . .	1	Küzdy Árpád . . .	2
Enyedi Gyula . . .	1	Noszlopy Antal . . .	1
25 Hankó Ödön . . .	2	50 Paulovics Árkád . . .	1
		Putz József . . .	1

	Érdem- jegy		Érdem- jegy
Rózsa József	1	Magyar János	1
Sauerland Gyula	2	Salánky István	1
Simonyi Béla	2	Tóth Ferencz	2
Szabó Aladár	1	85 Várady József	2
55 Szolcsányi József	1	Vass Géza	1
Szöghy Sándor	2		
Till Ernő	1	VI. osztály.	
Tölcséry István	2	Csernák Sándor	1
Tóth Mihály	1	Csorvay Emil	1
60 Wolf István	1	Fendler János	1
Zimányi Károly	1	90 Genzinger Antal	2
		Hajós József	2
III. osztály.		Junker János	2
Balogh Ernő	1	Kelemen Dezső	1
Hadady Géza	2	Keresztesy István	2
Hegedüs Endre	1	95 Szimonidesz Sándor	1
65 Kovács Lajos	1		
Nové József	1	VII. osztály.	
Ocskay Miklós	2	Kónya János	1
		Mayer Károly	1
IV. osztály.		Mihályfy Ferencz	2
Balogh István	2	Pelikán Ede	1
Cherrier Béla	1	100 Szabó Imre	1
70 Gerle Imre	2	Wertheim József	1
Hubert György	1		
Meák Gyula	1	VIII. osztály.	
Regdon Géza	1	Balogh Károly	1
Reiner Emil	1	Bieber Miklós	1
		Breisach Béla	1
V. osztály.		105 Buding Miklós	1
75 Aigner Dezső	2	Farkas Gyula	1
Farkas István	2	Juhász Károly	1
Frenyó Rezső	2	Kiss István	1
Kiss György	1	Klein Mihály	2
Kondorosy Emil	2	110 Nagy István	2
80 Kulisich István	2	Neurohr Mihály	2
Magyar Ferencz	2	Zillich Péter	1

A sorozatban használt érdemjegyek fokozata.

Szám	E l ő m e n e t e l	M a g a v i s e l e t
1	jeles	jó
2	jó	szabályszerű
3	elégéséges	rosz
4	elégtelen	—

Rövidítések jelentménye.

g. kath. v. = görög katolikus vallású; — g. k. v. = görög keleti vallású; — ág. v. = ágostai vallású; — helv. v. = helvét vallású; — ism. = ismétlő; — öszt. = ösztöndíjas. — A *gal jelzettek az illető tantárgyakból vizsgálatot nem tettek. Ahol a név után a kötelezett tantárgyakból nyert sorozatban vallás jelezve nincs, ott római katolikus értendő. —

A tornászati rovatában — = fölmentetett.

STATISZTIKAI KIMUTATÁSOK.

A) A tanulók általános áttekintése.

I.	II. A tanulók száma			III. Vallásuk						IV. Nyelvi viszonyaik										V. Szülei polg. állása					VI. Előmenetelük			
	beiratott	meghalt	kimaradt	róm. kath.	gör. kath.	gör. kel.	ágostai h.	helvét h.	héber	magyar	magyar-német	magyar-szerb	magy.-német-szerb	magy.-ném.-román	magy.-ném.-francia	magy.-ném.-horvát	magyar-német-szerb-román	magy.-ném. bolgár	magyar-bolgár	cseh-német	magy.-német-tót	értelmség	önálló őstermelők, (földbirt., bérlő)	önálló kereskedők, iparosok	magán tisztviselők	személyes szolgálattevők, munkások	haladók	ismétlők
I. A	83	—	8	53	—	1	1	—	20	41	29	—	1	1	—	—	—	—	—	1	2	26	11	39	4	3	73	10
I. B.	83	—	11	51	—	1	2	1	17	43	25	—	1	—	1	1	—	1	—	—	—	20	16	37	1	9	75	8
II.	89	—	8	54	—	2	—	1	24	37	41	—	—	—	—	2	1	—	—	—	—	27	15	41	—	6	79	10
III.	84	—	10	45	—	3	—	2	24	29	40	1	1	2	—	—	1	—	—	—	—	18	11	37	12	6	77	7
IV.	76	—	4	51	1	3	—	1	16	22	47	1	1	—	—	—	—	—	1	—	—	22	13	33	3	5	72	4
V.	66	—	12	34	—	3	—	—	17	22	28	1	—	1	—	—	—	—	1	1	—	17	10	20	5	14	61	5
VI.	53	1	7	33	—	—	—	—	12	26	19	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	19	5	19	2	8	52	1
VII.	41	—	4	23	—	1	—	1	12	17	17	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	10	9	17	2	3	40	1
VIII.	38	—	2	19	—	—	—	—	17	15	15	—	1	1	3	—	—	1	—	—	—	11	7	17	2	1	36	2
Összesen	613	1	66	363	1	14	3	6	159	252	261	3	6	6	5	1	3	3	2	2	2	170	97	260	31	55	565	48
				546						546						613					613							

A III. és IV. rovatokban csak a tényleg év végeig iskolába járt ifjúság vétetik számba.

B) A tanulmányok eredményének áttekintése osztályonként.

Tantárgyak	I. A) osztály				I. B) osztály				II. osztály				III. osztály				IV. osztály				V. osztály				VI. osztály				VII. osztály				VIII. osztály															
	jeles	jó	elégséges	elégtelen	fölmentett	jeles	jó	elégséges	elégtelen	fölmentett	jeles	jó	elégséges	elégtelen	fölmentett	jeles	jó	elégséges	elégtelen	fölmentett	jeles	jó	elégséges	elégtelen	fölmentett	jeles	jó	elégséges	elégtelen	fölmentett	jeles	jó	elégséges	elégtelen	fölmentett													
Vallásstan . . .	38	26	10	1		28	26	18			21	30	29			45	23	6			54	9	8	1			42	9	1			32	8	5			23	6	8			23		1				
Magyar nyelv . .	7	30	33	5		4	17	42	9		13	19	44	4		13	24	31	6		11	32	24	5			14	21	16	1			15	19	10	1			9	19	9			7	17	12		
Német nyelv . .																24	28	21	1		15	39	17	1			18	28	7			21	17	7				7	21	9			15	21				
Latín nyelv . . .	5	19	38	13		7	20	25	20		6	17	46	11		5	18	43	8		6	13	43	10			5	12	28	6			9	13	18	5			6	9	17	5			2	5	23	6
Görög nyelv . .																											13	12	22	4			9	15	14	7			3	6	22	6			2	4	25	5
Történelem . . .																						12	24	34	2			18	21	12	1			16	17	12			7	17	13			9	19	8		
Földrajz	7	33	26	8		1	9	50	12		25	34	20	1		10	23	34	7		15	29	27																									
Phys. földrajz .																8	25	34	7																													
Természetrjz . .	7	29	36	3		11	29	26	6		14	35	29	2							13	41	17	1			19	28	5			28	12	5														
Természettan . .																																																
Mennyiségtan . .	6	19	44	6		7	17	34	14		13	19	36	12		17	25	28	4		4	17	44	6			5	20	22	5			8	16	18	3			5	12	16	4			6	16	7	7
Rajzoló mértan .	11	23	29	12		6	23	32	11		9	20	39	12		15	17	36	6		12	21	38	1																								
Bölcsészeti előtan																																																
Tornázás	4	31	34		6	4	29	33		6	16	32	27	1	4	29	30	11		4	20	33	14			5	14	19	12		7	11	17	10	2	5	9	13	9		6	11	5	15	1	4		

C) Az érettségi vizsgálatok eredményének áttekintése
az 1880—81. tanév alatt.

Jelentkezett	Írásbeli vizsgálatot tett	Szóbeli vizsgálatot tett	Érettnak nyilvánítottak		Az egyetemen				A műegyetemen			Más életpályára lépett
			jelenen	egyszerűen	theolo-	juridi-	medi-	philos-	épi- tészeti	mérnöki és gépé- szeti	vegy- tani	
					giai	kai	kai	sophiai				
38	37	28	1	24	2	13	4	3	—	2	—	1
s z a k r a s z á n d é k o z o t t												

D) A tanulók származási helyének kimutatása osztályonként.

Származási hely	O S Z T Á L Y									Összesen
	I. A)	I. B)	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	
Szeged város	42	50	50	47	47	28	19	21	16	320
Alsó-Fehérmege	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
Aradmege	—	—	1	2	—	—	—	—	1	4
Baranyamege	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1
Bács-Bodroghmege	2	3	5	9	3	7	4	3	4	40
Békésmege	1	—	—	—	—	1	—	—	—	2
Bihar „	—	1	1	—	—	—	2	—	—	4
Borsod „	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
Csanád „	2	2	1	—	2	2	2	2	2	15
Csongrádmege	1	3	3	3	2	6	5	1	2	26
Fehér „	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
Háromszékmege	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Heves „	—	—	—	—	—	—	1	—	1	2
Jász-Nagy-Kún-Szolnok m.	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1
Kolozsmege	—	2	—	—	—	1	—	—	—	3
Komárommege	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1
Krassó „	1	1	1	1	1	1	3	—	—	9
Máramosmege	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
Maros-Tordamege	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
Nógrád „	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Nyitra „	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Pest-Pilis-Solt-Kiskún m.	4	2	4	1	—	4	1	—	—	16
Szabolcsmege	1	1	—	—	—	—	—	—	—	2
Szathmár „	1	—	—	—	—	1	1	—	—	3
Szerémi végvidék	1	—	—	1	—	1	—	—	—	3
Szilágymege	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
Szörénymege	—	—	—	—	1	1	—	1	1	4
Temes „	6	5	7	3	5	3	4	3	2	38
Tolna „	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Torontál „	14	12	16	14	15	7	11	6	7	102
Veröcze „	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1
Veszprém „	—	—	—	1	—	—	—	1	—	2
Zala	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1
Zólyom	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Csehország	1	—	—	—	—	1	—	—	—	2
Stájerország	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Összesen	83	83	89	85	76	66	53	41	38	614

Adatok a főgymnasium történetéhez

az 1880—81. tanévben.

A) A tanári karban történt változások.

Az ifjúság számának növekedése szükségessé tette a lefolyt tanév elején az I. osztály mellé egy párhuzamos osztály fölállítását s ennek következtében a tanári személyzet szaporítását. Minthogy pedig az 1879—80. tanévi tanári kar két tagja, ugymint Martin Péter és Szőlgyémy János, előbbi a nagybecskereki, utóbbi pedig a temesvári főgymnasiumhoz helyeztetett át, a Kegyes-tanítórend akkép intézkedett, hogy nevezettek helyébe s az új, párhuzamos osztály ellátására Farkas László kolozsvári, Tóth Jenő pozsony-szt.-györgyi, Baligó János marmaros-szigeti s Markos Imre budapesti főgymnasiumi tanárokat rendelte tanintézetünkhöz.

B) Felsőbb helyekről érkezett fontosabb leiratok.

1880. évi 16179. minist. sz. A vallás- és közoktatásügyi m. kir. ministerium a gymnasiumi új tanterv teljes életbeléptetésére nézve átmeneti intézkedéseket tesz.

1880. évi 717. főig. sz. A tankerületi kir. főigazgatóság a gymnasiumi tanítás tervéhez való „Utasítások“ több példányát megküldi a tanintézetnek.

1880. évi 37557. minist. sz. A vallás- és közoktatásügyi m. kir. ministerium elrendeli, hogy a budapesti időjelző-állomás által naponkint összeállított időjárási térképek a közönség tájékoztathatása végett a szegedi főgymnasiumnak megküldessenek.

1881. évi 66. városi köztörv. hat. sz. Szeged sz. kir. város köztörvényhatósága elrendeli, hogy a jövő, 1881—82. tanév kezdetétől fogva tandíj fejében a négy alsó osztályba járó ifjak, ha helybeliek 3 frt 80 krt, ha vidékiek 6 frt 80 krt, — a négy felsőbbbe járók pedig, ha helybeliek 5 frt 80 krt, ha vidékiek 10 frt 80 krt fizetnek egész tanévre.

C) Ifjúsági segélyző-egylet.

Az ifjúsági segélyző-egylet tőkéje, mely a mult tanévben 3686 frt 41 krból állott, ez iskolai évben 398 frt 42 krral gyarapodott s így jelenlegi vagyona 4084 frt 83 kr., mely a Szeged-Csongrádi Takaréktárban van elhelyezve.

Gyarapodott az egylet pénztára részint tagdíjakból, részint kegyes adakozásokból, mely utóbbiak közt jelentékenyebbek a Szeged-Csongrádi Takarékpénztár 50 frt, a Szegedi Kézművesbank 30 frt, a Szegedi Kereskedelmi és Iparbank 20 frt, s a Szegedi Általános Takarékpénztár 15 frtnyi adománya. — A tanév alatt begyűlt összes adományok a helybeli lapokban nyugtáztattak s az egylet évkönyvébe bejegyeztettek.

Az egylet ez évben 20 tanulót segélyezett 217 frttal és 64 tanulót 182 tankönyvvel.

Kedves kötelességünknek tartjuk itt is kifejezni köszönetünket azon nemeskeblű emberbarátoknak, kik a nemes cél előmozdításához hozzájárultak.

D) Önképző-kör.

Ugy a munkásság, mint a tagok létszáma tekintetében a kör az előbbi évekhez képest emelkedést mutat. Összesen beiratkoztak az év elején 89-en, kik közül 66 a két felsőbb osztályból mint rendes, s 23 a VI. osztályból, mint bejáró tag vett részt az egyleti gyűléseken.

Az alakuló gyűlés sept. 26-án tartatott, s a rendes tiszti helyek betöltése után megkezdé a kör működését.

Minden héten egyszer, vasárnap délután, rendes gyűlésre jöttek össze a tagok, melyeken különböző fajú s irányú műveket, bírálatokat olvastak föl, s a gondolat helyes kifejezésének, a nyelvkezelés szabátosságának érdekében előszóbeli előadásokat, szavakat tartottak. Ezekon kívül 2 nagy- és 6 bizottságiülésem a kör érdekét illető javaslatokkal s hivatalos dolgaik ellenőrzésével hatottak a kitűzött cél előmozdítására. Működésükről máj. 30-án, igazgató elnöklete alatt tartott zárgyűlésem adtak számot, s ezen számadásukat dolgozataik némely mutatójaival kísérték.

Az évi munkásság eredményéről a következő részletes adatokat terjesztjük elő: Bejelentetett 150 drb vegyes fajú dolgozat s szavalat.

a) A költői műnemekben sikerültebb darabokkal léptek föl: Balogh Károly 8. oszt. tanuló 1, Hegedűs Ferenc 8. oszt. tanuló 2, Hubert Dávid 8. oszt. tanuló 1 drbbal.

b) Komolyabb tárgyú s tanulmányozásra mutató értekezéseket olvastak föl: Stein Adolf „Nagy Lajos jellemé“-ről, Juhász Károly „Columbus életé“-ről, Balogh Károly „Párhuzam az epos és dráma között“, Kunitzer Sándor „Fénytani lencsék“-ről, Onitiu Virgil „Görög-római szokások, erkölcsök s nemzetközi intézmények“-ről, Kaufmann Izsó „Őseink kegyetlenségei“-ről, Zillich Péter „Gróf Széchenyi István életé“-ről, Lévai József „Az ármány és szerelem két főalakjá“-ról, Farkas Gyula „Batthyányi Lajos élete és jellemé“-ről, Lippay Lajos „Arany J. Tengeri hántás című költeményé“-ről.

c) Szóbeli bírálatokat, észrevételeket a fölolvastott drbokra többen tettek, azonban írásbeli bírálatok is jelentek meg; sikerültebbek: Spitz Bernát 8-ik oszt. és Kószó István 7-ik oszt. tanuló ilynemű dolgozatai.

d) A műfordítás terén, kiválólag az ó-classicusokból vett darabokkal, szép sikert mutatott föl: Lippay Lajos 8-ik oszt. tanuló.

e) Szépirodalmi dolgozataikkal kitűntek: Balogh Károly és Lippay Lajos 8-ik oszt. tanulók.

f) Költői műdarabokat szavaltak a rendes tagok közül a 8-ik osztályból 11-en 43 darabot, a 7-ik osztályból 8-an 18 drbot.

g) Szavalmi verseny ez évben csak egy volt. 10 versenyző szaváló közül nyertes Schweiger Adolf lón, jutalma Kaszta Péter 7. oszt. tanuló által kítűzött „Az illem“ című munka.

Ez évi munkássághoz járul még két elnöki beszéd és három titkári jelentés.

A pénztári állapotot a következőkben tüntetjük föl: A mult évről főnmaradt 22 frt 9 kr. Tagsági díjából befolyt 94 frt 90 kr. Kiadatott összesen 105 frt 59 kr. Marad tehát az 1880—81-ik év végén 11 frt 40 kr. Az egylet tényleges vagyona, 85 frt 86 kr., a Szeged-Csongrádi Takarékpénztárban van elhelyezve.

Köszönettel nyugtázzuk itt azon 25 frtnyi összeget, melyet ngs. Weisz Bernát kir. tanácsos ur adományából t. Balogh János kir. közjegyző úrtól a kör könyvtára részére átvettünk.

A könyvtár az év lefolyta alatt 54 művel szaporodott 62 kötetben; és pedig vásárlás útján 45 művel 22 kötetben, adományozás útján 9 művel 10 kötetben. Adományoztak: Föt. Tóth Antal, szegedi főgymn. tanár 2 művet 2 kötetben. Föt. Kálmány Lajos, segédlelkész úr 1 m. 1 k. Balogh K. 8. oszt. tan. 2. m. 3 k. Farkas Gy. 8. oszt. tan. 1 m. 1 k. Kunitzer Sándor 8. oszt. tan. 1 m. 1 k. Ungár Simon 8. oszt. tan. 2 m. 2 k. s végre Okruczky István 7. oszt. tan. 1 m. 1 k. Jelenleg tartalmaz 332 művet 522 kötetben. Használta 89 tanuló, kik összesen 546 művet olvastak 962 kötetben.

A könyvtárt gyarapították a folyóiratok is. A kör ez évben előfizetett a „Magyar nyelvőr“-re, a „Századok“-ra, a „Koszorú“-ra, a „Figyelő“-re, a „Budapesti szemlé“-re, a „Természettudományi és Philologiai közlöny“-re.

Ej Gyorsíró-kör.

A gyorsíró-kör 1880. september 26-án tartott alakuló gyűlésében ez iskolaév tartamára ismét megalakult és pedig ez alkalommal negyedszer, 51 rendes és 10 rendkívüli taggal.

A körnek célja, hogy tagjait a gyorsírásban gyakorlatilag kiképezze, a gyorsírás ismeretét minél szélesebb körben terjeszsze s azt lehetőleg általánossá tegye.

A gyakorlati kiképzés különösen azon ifjagnál szükséges, kik a gyorsírást elméletileg már elsajátították, a kiknek tehát mód és alkalom szükséges arra nézve, hogy elméleti ismereteiket a gyakorlat terén érvényesíteni megtanulják, szóval, hogy a gyorsírást sikeresen használni tudják. Ez oknál fogva a kör hetenkint gyakorló órát, havonkint pedig jutalommal összekötött írás-versenyt szokott rendezni.

Gyakorló órákon a kör v. elnöke által kiadott „Gyorsírási Olvasókönyv“ és később az általa megválasztott, vagy az előadó által szerkesztett vitaírási minták használtattak; jövőre nézve pedig ebbeli szükségletéről a most sajtó alatt levő „Vitaírás gyakorlati kézikönyve“ című ezen célra szerkesztett mű által gondoskodva van.

Nagy figyelem fordított arra is, hogy a haladottabb gyorsírók ne elégedjenek meg csupán az adatok biztos ismeretével, miután a gyorsírás szünetnélküli fejlődésben van: hanem önálló gondolkodáshoz is szokjanak.

A kör számos tagja érdekében a szakba vágó gyorsírási folyóiratok mindenikét 5—5 példányban járatta, könyvtárát pedig ez évben 14 kötettel szaporította ; azonkívül a gyorsírást tanuló ifjúság a szakbeli folyóiratokat nagyobb mérvű pártolásban részesítette, úgy, hogy azokat 100 példányon fölül rendelte meg.

A kör működésére vonatkozó nevezetesebb mozzanatok :

1. A kör vezérelnökét, t. Bódogh János urat, a budapesti m. gyorsíró-egyesület a gyorsírás művelése s terjesztése körül tanúsított buzgalmaért arany tollal tisztelte meg.

2. A nevezett egyesülettől Lippay Lajos, Schlesinger János és Weiner Márton 8. oszt. tanulók dicsérő okmányt nyertek.

3. A budapesti gy. egyesület országos pályázatának első díját ismételtelen az itteni kör két tagja (Horovitz és Hegedüs) nyerték, és

4. Mint gyakorló gyorsírók, Szeged város közgyűlésén nyilvánosan fölléptek s gyorsírásuk alapján az egész gyűlés a helyi lapokban közöltetett is.

A kör szorgalmas tagjainak jutalmazására 78 frt 40 krt tűzött ki azon meghatározással, hogy az első két díj (10 és 5 frt) készpénzben, a többi gyorsírási művekben adassék ki.

Nevezett összeghez járultak :

a) Nagys. Markovits Iván ur, a budapesti gyorsíró-egyesület elnöke s gyorsírásunk megalapítója 44 frt 90 kr értékű gyorsírási művel.

b) A szegedi főgymn. gyorsíró-kör 32 frttal.

c) Szegheő Károly 3-ik oszt. tanuló 1 frt 50 krral.

d) Kaszta Péter 7-ik oszt. tanuló egy dízművel.

A tanév végén a főgymn. igazgatójának elnöklete alatt több szakértő jelenlétében tartott nyilvános írásverseny alkalmával jutalmakat nyertek :

a) *3 és fél percig tartó, percenkint 230 szótagnyi sebességű, diktátumnak hű és pontos leírásaért* Horovitz Sándor 10 frtot, Hegedüs Ferenc 5 forintot.

b) *Mérsékeltébb, percenkint 180 szótagnyi sebességű, diktátumnak pontos leírásáért*: Weiner Márton VIII., Pelikán Ede, Okrutzky István VII., Kelemen Dezső, Lefkovits Áron VI., Klein József, Mondschein Vilmos V., Flesch Adolf IV. oszt. tanulók két-két forintot.

A megelőző közgyűlésen tartott írás-verseny alkalmával percenkint 200 szótag sebességű írásaért Reiner Gyula VIII. oszt. tanuló szintén 2 forinttal jutalmaztatott.

c) *Csinos írásukért* jutalmat nyertek: Szabó Imre, Regdon Károly, VII., Mercz Lajos, Grünblatt Sámuel, Tombác János, Bernstein Izidor, Pokimbroda Sándor, Gera János VI., Hám Antal V., Bezdán József, Eischen Gyula, Orsó Gáspár, Sándor Imre IV., és Hegedüs András, Nóvé József III. oszt. tanulók.

d) Végül más 27 tanulónak, kik a gyorsírás iránt kiválóbb érdekeltséget tanúsítottak, buzdításul, adatott egy-egy példány Nagy Sándor-féle „Gyorsírászat történelme“.

A körnek rendes tagjai csak a helybeli főgymn. V—VIII. oszt. gyorsírást ismerő növendékei lehetnek.

A rendes tagok egész tanévre 1 frt 50 krt., a pártoló tagok pedig 3 frtot fizetnek.

Elnök: a főgyimn. igazgatója.

Vezér-elnök: Bódogh János gyorsírás-tanár.

Előadók: Horovitz Sándor és Schlesinger János VIII. oszt. tan.

Titkár: Hegedüs Ferencz VIII. oszt. tan.

A szaklapok levelezője: Lippay Lajos VIII. oszt. tan.

Pénztáros: Pelikán Ede VII. oszt. tan.

Könyvtáros: Ábrahám István VII. oszt. tan.

Fegyverek: Huszár Sándor VI. oszt. és Mondschein Vilmos V. oszt. tanulók.

F) Szertárak.

a) *Physikai szertár.*

A városi költségvetés szerint a tanintézet szertárainak föntartására és gyarapítására előirányzott pénzösszezből a lefolyt tanévben új tanszer csakis egy volt beszerezhető és pedig olyan, aminőnek hiányát eddigelé minduntalan élénken kellett éreznünk, egy összetett Reichert-féle mikroszkop, kiegészítő részeivel együtt 204 frt 50 kr értékben. Ezen fölül a kísérleti szerek, anyagok és némi javítások költségei födőztettek 37 frt 72 kr erejéig.

Ajándékban kapott a szertár nsgs. és fötiszt. dr. Tóth János kir. tanácsos, kegyesrendi aranymisés áldozár s városi népisk. felügyelő urnak mindig áldozatkész szívességéből egy Winter-féle új dörzsvillanygépet 40 cm. atm. koronggal; fogadja becses adományáért az intézet köszönetének tolmácsolását.

Betudva az ezen évi gyarapodást és leszámítva a használhatatlanná vált vagy elpusztult darabokat, van jelenleg a szertárban:

1. Az által. tulajdonságok és erők tanához	27	készülék	122	frt	62	kr.	értékben.
2. Az által. mechanikához	40	"	319	"	60	"	"
3. A cseppfolyások mechanikájához	34	"	231	"	60	"	"
4. A légneműek	49	"	526	"	25	"	"
5. Rezgés- és hangtanhoz	14	"	165	"	55	"	"
6. Hőtanhoz	36	"	368	"	74	"	"
7. Fénytanhoz	77	"	1092	"	24	"	"
8. A delezességhez	11	"	59	"	60	"	"
9. A dörzs- és légköri villanyosságához	76	"	816	"	30	"	"
10. A galvanismushoz	59	"	782	"	80	"	"
11. Az astronomia- és meteorológiához	9	"	128	"	50	"	"
12. Különlegesség	23	darab	361	"	50	"	"
13. Szerszám és műszer	34	"	52	"	40	"	"
14. Bútor és szerelvény	31	"	794	"	50	"	"
Összesen	520	darab	5822	frt	20	kr.	értékben.

b) *Vegytani laboratorium.*

A vegytani laboratorium az idei iskolai év folyamára a szükséges eszközökkel teljesen el volt látva, s csakis apróbb bevásárlások történtek egyes vegyszerekből.

c) *Természetrajzi szertár.*

A természetrajzi szertárba a város által e célra engedélyezett összegből beszereztetett 9 db növény-boncztani kaucsuk-minta, u. m.: 1 db Katika Sisakvirág (*Aconitum Napellus*), 2 db Rozs-sarjadzás

(Secale cereale), 2 db Tölgyvirág, termő és porzók (Quercus robur, masc et fem.), 1 db Farkas-Fütej (Euphorbia cyparissias), 1 db Fekete Nadálytő (Symphitum officinale), 2 db Zabvirág (Avena sativa). — Beszereztettek továbbá 3 pár boríték a szárított Moszatok, Mohok és Zuzmók elhelyezésére, nemkülönbén mirenykenőcs, carbolsav, kámfor, borszesz, gipsz, ecsetek, szemek, sodronyok s egyéb, az állatok kitöméséhez és praeparálásához megkívántató eszközök, u. m.: 2 fogó, 2 reszelő, 1 kés, 1 sodronycsíptető, 2 olló, 1 velőszedő kanál s 6 horog.

Ajándékozás által e szertár gyűjteményét gyarapították:

Tek. dr. Kovács József ur 20 drb növény-boncztani praeparatummal, díszes tokban; tk. Nagy József és Gombos M. urak 1—1 ölyvvel (Buteo Lagopus); t. Csokonai Károly ur egy drb fiatal vidrával (Lutra vulgaris), 2 füles vöcsökkel (Podiceps auritus) s 4 darab szarvas lábbal (Cervus elaphus). Nemkülönbén hozzájárultak a szertár gyarapításához a főgymnázium tanuló-ifjai is, kik két kitömött evetl (Sciurus vulgaris), 2 lópatával, több drb csülök, szarv, agancs, teknősbéka, madártojások, egy függő cinke fészek s több drb ásványnyal ajándékozták meg a tanintézet természetrajzi szertárát.

d) Az éremgyűjteményt több régiségbarát gyarapítja; legkíválóbb tk. Barakovich Kálmán perlaszi kir. járásbirósági aljegyző ur 4 drb ezüst érme.

G) A tanári könyvtár.

Vásárlás utján gyarapodott a tanári könyvtár következő munkákkal:

Gyulai Pál: Budapesti Szemle. 1881. folyam. — Molnár Aladár: A közoktatás története Magyarországon. Budapest, 1881. I. k. — Pesty Frigyes: Az eltűnt régi vármegyék. Budapest 1880. 2 k. — A magyar könyvszemle ez évi folyama. — Helwald-Toldy: A föld és népei. 1881. Budapest. 4 füzet. — Természettudományi Közlöny ezen évi füzetei.

Otto Siefert und Friedrich Blass: Ausgewählte Biographien des Plutarch. Leipzig, 1876., 6 füzet. — Ed. Eyth: Plutarch's ausgewählte Biographien. Stuttgart, 1854—1871., 30 füzet. — Szepesi Imre: Latin Mondattan. I. r. Budapest, 1880., 1 k. — Curtius Gy.: Görög nyelvtan. Budapest, 1874. és 1878. 2. r. — G. Curtius: Griechische Schulgrammatik. Prag, 1880., 1 k. — Vagács Caesar és Schiebinger Emil: Latin irályképző gyakorlatok. Győr, 1879., 1 k. — G. Dindorf Homeri Odyssea, pars II. Lipsiae, 1877., 1 k. — Goethe: Hermann und Dorothea. Leipzig. — Schiller: Wilhelm Tell. Leipzig. — Dr. Gustav Heinrich: Deutsches Lehr- und Lesebuch. II. Band. Budapest, 1877., 1 k. — Dr. Eduard Munk: Geschichte der römischen Literatur. Berlin, 1875., 2 k. — Bartal: Latin olvasókönyv Livius és Ovidiusból. Budapest, 1880., 1 k. — Carl Conz: Plato's Gorgias. Ed. Eyth: Platos Protagoras und Laches. — K. Prantl: Plato's Phädrus. — Ed. Eyth: Plato's Euthyphron und Kriton. Stuttgart. — Dr. Christ Ostermann: Lateinisch-deutsches und deutsch-lateinisches Wörterbuch. Leipzig, 1879. — G. Wiedemann: Annalen der Physik und Chemie. Leipzig, 1880 1. évfolyam. — J. C. V. Hoffmann, Zeitschrift für

mathem. und naturwiss. Unterricht. Leipzig, 1880—1. évfolyam. — W. Hartel, K. Schenkl: Zeitschrift für oesterr. Gymnasien. Wien, 1880—1. évfolyam. — Dr. L. Loewenherz, Bericht über die wissenschaftlichen Instrumente auf der Berliner Gewerbeausstellung 1879. Berlin, 1880. — Dr. A. F. Weinhold, physikal. Demonstrationen. Leipzig, 1841. — Dr. Krones: Grundriss der Oesterreichischen Geschichte. Wien, 1881. 2 kötet. — Dr. Holzwarth: Weltgeschichte. Mainz, 1880. 7 füzet. — Richard Andree: Handatlas. Leipzig, 1880. 6 füzet.

H) Ifjúsági könyvtár.

Az ifjúsági nagy könyvtár a múlt 1779—80-ik tanév végén 391 művet tartalmazott 669 kötetben. E létszám a jelen iskolai év folyamában részint adományozás, részint vásárlás útján gyarapodott.

a) Adományozottak: Főt. Váry Gellért, váci főgymnasiumi tanár úr által: A magyar műveltség képei 1 kötet. Tóth Antal, szegedi főgymn. tanár úr által: Lévy Imre, Kalobotica 1 k.; Veridicus, Futó pillantások társadalmi és irodalmi viszonyaink fölött, 1 k.; Toldi Ferenc, Újabb adalékok a régi magyar irodalomtörténethez. 1 k. Cserép Sándor, szegedi főgymn. tanár úr által; Kölcsey Ferenc versei, 1 k.; Berzsenyi Dániel versei. 1 k.; Kisfaludy Károly, Iréne. 1 k.; Csalódások. 1 k.; Bodnár Zsigmond, Irodalmi dolgozatok, 1 k. Jurkovich Aladár V. oszt. tanuló által: Laboulaye Ed., Páris Amerikában. 1 k. Frankl Ignác VI. oszt. tanuló által: Schiller's Gedichte. 1 k.; Shakespeare, König Lear, 1 k.; Olcsó könyvtár, 59. sz. Samu István V. oszt. tanuló által: Olcsó könyvtár 53. sz. — Összesen: 14 mű, 14 kötetben.

b) Vásárlás útján szereztettek: Történeti kézikönyvek I—VI.; Olcsó könyvtárból tizenhárom szám; Hunfalvy Pál, A székelyek, 1 k.; Cox Gy., Görög regék, 3 k.; Jókai Mór, A fekete sereg, 1 k.; Új földesúr, 2 k.; Egy magyar nábob, 3 k.; A régi jó táblabírák, 2 k.; Abonyi Lajos, Itt a szép alföldön, 1 k.; Kemény Zsigmond, Férfj és nő, 1 k.; Rajongók, 4 k.; Jósika Miklós, Eszther, 2 k.; Sági Lajos, Utazások, 1 k.; Budenz József, Nyelvtudományi közlemények, XV. k. Összesen 31 mű 41 kötetben. E szerint az ifjúsági nagy könyvtárban az 1880—81. tanév végén van 435 mű 723 kötetben.

Az ifjúsági kis-könyvtár részére ajándékoztak: Brátán János V. oszt. tanuló 1 művet 1 kötetben, Tóth Ferenc V. oszt. tan. 1 m. 1 k., Lászlóffy János V. oszt. tan. 1 m. 2 k. Frank Ignác V. oszt. tan. 1 m. 1 k. Bagári László V. oszt. tan. 1 m. 1 k. — Összesen: 6 művet 7 kötetben. — Vásárlás útján gazdagodott 50 drb Hoffmann-féle ifjúsági irattal; s így, daczára az árvíz folytán szenvedett tetemes csontkulásnak, intézetünk e könyvtára is jelenleg 200 drb művet számlál.

I) Az intézet beléletére vonatkozó néhány fontosb mozzanat.

Az 1880—81. tanévre a beiratások a fölvételi, pótl- és javítóvizsgálatok augusztus hó 29., 30., 31. továbbá szeptember hó 1. és 2. napjain tartattak.

September 3-án volt az ünnepélyes *Veni Sancte*, 4-én pedig a rendes előadások vették kezdetüket s folytak minden megszakítás nélkül 1881. évi június hó 9-ig, amidőn a rendes évi vizsgálatok kezdtek a vallástaniakkal, melyeken nsgos és főtiszt. Kreminger Antal prépost-plébános ur elnökölt, s tartottak ünnepek s vasárnapok kivételével június 26-ig.

Június 26., 27. és 28-án a magántanulók vizsgáltattak meg. A tanév 30-án záratott be ünnepélyes *Te Deum*mal.

A tanéven át a róm. kath. ifjúság, a téli időszak kivételével, naponkint szt.-misét hallgatott, mely után, vásár- és ünnepnapokon keresztény tanításban részesült; háromszor végezte a szt. gyónást és áldozást, jelen volt az egyház által rendelt nyilvános körmeneteken, I. Ferencz-József dicsőségesen uralkodó apost. királyunk és ő fölsége a királyné magas névnapjain, továbbá koronáztatásuk évfordulóján, mint szintén ő fönsége a trónörökös menyegzője napján tartott ünnepélyes szt.-miséken.

A nem róm. kath. vallású tanulók saját lelkészeiktől nyertek vallási oktatást s jelen voltak a felsőbb hatóság által kijelölt napokon egyházi ünnepeiken s lelkészeik felügyelete alatt teljesíték mindazt, mi vallásuk köréhez tartozik.

A tanodai fegyelmi szabályok a tanév folytán kétszer olvastattak föl s magyaráztattak meg az ifjúságnak.

A nevelés-oktatásban szükséges egyöntetű eljárás végett pontosan megtartattak a módszertani és bíráló tanári tanácskozmányok, melyekben, mint általában a tanoda szellemi életére vonatkozólag minden ügyben, a vallás- és közoktatásügyi nmélt. m. kir. miniszterium által kiadott „Középtanodai Rendtartás“ és „Utasítás“ szolgált irányadóul.

Érettségi vizsgálatot a lefolyt tanévben három ízben tartott intézetünk, u. m. szeptember, január és május hónapokban, mindenkor a tankerületi kir. főigazgató úr elnöklete alatt. Ezen vizsgálatok eredményéről statisztikai adataink C) tábláján adjuk az értesítést.

A szegedi tankerület kir. főigazgatója nsgos Mészáros Nándor kir. tanácsos úr január hó 17—20. napjain szerencsételte tanintézetünket hivatalos látogatásával, mely alkalommal több ízben jelen volt minden osztályban, meghallgatta azokban úgy az ifjak feleleteit mint a tanárok előadásait, megvizsgálta a szer- és könyvtárakat. Látogatása végeztével elnökölt a tanári tanácskozmányon, melyben megelégedését nyilvánítá az ifjúság előmenetele s általában az intézet állapota fölött.

K) A főgymnasium ösztöndíjas és jutalmazott tanulói az 1880—81. tanévben.

a) Ösztöndíjasok.

1. Juhász Károly VIII. oszt. tanuló, Bonnaz-féle alapítványból évi 96 forinttal.
2. Onitiu Virgil VII. oszt. tanuló, Ferencz József-féle román ösztöndíj évi 60 frttal.
3. Müller Károly VI. oszt. tanuló, Jettim-féle alapítványból évi 60 frttal.

4. Simonides Sándor VI. oszt. tanuló, jövedékbírsági alapból évi 100 frttal.

5. Zombory Lukács IV. oszt. tanuló, Makra-féle családi ösztöndíjas évi 120 frttal.

b) Futalmazottak.

1. Hegedűs Ferencz VIII. oszt. tanuló a vallásban tanusított jeles előmeneteleért az Ebner-féle alapítványból 6 db aranynyal.

2. Juhász Károly VIII. oszt. tanuló a tornázásban tett jeles előmeneteleért a szegedi torna-egylet adományából 1 db aranynyal.

3. Lippay Lajos VIII. oszt. tanuló a hazai történelemben tett jeles előmeneteleért Barakovich Kálmán perlaszi k. jbir. aljegyző ur szivességéből egy drb Széchenyi ezüst éremmel.

4. Ábrahám István VII. oszt. tanuló jó magaviselete s általában jeles előmeneteleért a Sobay-féle alapítványból 25 frt 20 krral.

5. Somogyi István VI. oszt. tanuló jó magaviselete s általában jeles előmeneteleért a Sobay-féle alapítványból 25 frt 20 krral.

Értesítés a jövő 1881—82. tanév megnyitásáról.

A jövő tanévre a beiratások augustus hó három utolsó napján történnek. — A fölvétel szabályai a következők:

1. A növendék szülői vagy ezek megbizottja kíséretében jelentkezik az igazgatónál s itt fölmutatja az előbbi tanévről szóló iskolai bizonyítványát s azon tanodának, melyben ezen bizonyítványát nyerte, Értesítőjét.

2. Tandij fejében a négy alsó osztályba járó ifjak, ha helybeliek 3 frt 80 krt, ha vidékiek 6 frt 80 krt, — a négy felsőbbe járók pedig, ha helybeliek 5 frt 80 krt, ha vidékiek 10 frt 80 krt fizetnek egész tanévre. Szegény sorsú, de jó magaviseletű s szorgalmas növendék, szegénységi bizonyítvány fölmutatása mellett, tandij-elengedést kérhet.

3. Az első osztályba csak oly tanuló vétetik föl, ki 9-ik életévét betöltötte, s a népiskola 4-ik osztályának tananyagában kellő jártassággal bír. Ezen növendékekre a fölvételi vizsgálat kivétel nélkül kötelező.

4. Két vagy több tantárgyból elégtelen tanjegyet nyert tanulók kötelesek az osztályt ismételni.

A vidéki szülők és gyámok figyelmeztetnek, hogy a gyermekeik részére fölfogadandó szállás iránt az igazgatóságnál tudakozódhatnak.

Szegeden, 1881. június hó 30-án.

Magyar Gábor,

igazgató.

Tartalom:

Az ókori mythusok magyarázatának rövid története.

A tanári kar.

Előadott tananyag.

A tanulók előmenetele:

A) A kötelezett tantárgyakban.

B) A nem kötelezett tantárgyakban.

A sorozatban használt érdemjegyek fokozata.

Rövidítések jelentménye.

Statisztikai kimutatások:

A) A tanulók általános áttekintése.

B) A tanulmányok eredményének áttekintése.

C) Az érettségi vizsgálatok eredménye.

D) A tanulók származási helyének kimutatása osztályonként.

Adatok a főgymnasium történetéhez:

A) A tanári karban történt változások.

B) Felsőbb helyről érkezett fontosabb leiratok.

C) Ifjúsági segélyző-egylet.

D) Önképző-kör.

E) Gyorsíró-kör.

F) Szertárak.

G) Tanári könyvtár.

H) Ifjúsági könyvtár.

I) Az intézet belélet'ire vonatkozó néhány fontosb mozzanat.

K) A főgymnasium ösztöndíjas és jutalmazott tanulói.

Értesítés a jövő tanév megnyitásáról.

